

HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSRAPORTTI 2022

Käsittely:

kaupungin hyvinvointiryhmä 27.3.2023

kaupungin johtoryhmä 4.4.2023

Kaupunginhallitus 8.5.2023 §161

Kaupunginvaltuusto 19.6.2023 §xx

SISÄLLYS

Johdanto	3
1. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteiden seuranta ja edistäminen	4
1.1 Takaamme lasten ja nuorten turvallisen kasvun	5
1.2 Tuemme yhteisöllisyyden vahvistamista	13
1.3 Kavennamme hyvinvointieroja	18
1.4 Edistämme terveellisiä elintapoja	24
2. Arjen turvallisuus	28
3. HYTE-kerroin ja TEAviisari	30
4. Havaintoja hyvinvointimuutoksista	33
5. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen organisointi Rovaniemen kaupungissa 2022	34
6. Yhteenveto	35
Lähteet	

JOHDANTO

MIKÄ ON HYVINVOINTI- JA TURVALLISUUSRAPORTTI?

⊗ Tietopaketti kunnan asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden tilanteesta ja kehityksestä sekä miten näitä asioita on edistetty vuonna 2022

⊗ Osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvän osaamisen, tiedolla johtamisen ja vaikuttavuuden kehittämisen kokonaisuutta.

Vuodesta 2023 alkaen kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävä on ennaltaehkäisevää työtä

Mitä on hyvinvointi?

Hyvinvointi on ihmisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, emotionaalista ja hengellistä hyvää oloa. Se syntyy ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristönsä ja palvelujärjestelmän toiminnan sekä yhteiskuntapolitiikan tuloksena.

Hyvinvoinnin tekijöitä ovat terveyden ja toimintakyvyn lisäksi mm. elinolosuhteet ja elinympäristö, asuminen, toimeentulo, mielekäs tekeminen, ihmissuhteet, yhteisöllisyys, osallisuus ja turvallisuus. Hyvinvointi muodostuu erilaisista tekijöistä ihmisen elämänkaaren eri vaiheissa (Perttilä K ym.: 2004, THL).

Hyvinvoinnin edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä

Hyvinvoinnin edistämiseen liittyvää lainsäädäntöä on runsaasti, samoin siihen liittyviä suunnitelmia, ohjelmia ja hankkeita. Kuntalain mukaan kunnan keskeisimpiä tehtäviä on edistää kuntalaistensa hyvinvointia ja hyvinvoinnin edistämisen tulee näkyä kunnan strategisessa suunnittelussa. (Kuntalaki §1, §37)

Vuodesta 2011 alkaen terveydenhuoltolaki on velvoittanut kuntia hyvinvoinnin edistämisen työssä ja seurannassa. Vuoden 2023 alusta tämän lain korvasi ja astui voimaan laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä lain §6 mukaan kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

Rovaniemen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelma ja seuranta

Hyvinvointisuunnitelmien, -kertomusten ja -raporttien tarkoituksena on antaa suuntaviivoja kaupungin hyvinvointia, terveyttä ja arjen turvallisuutta edistävälle strategiatyölle, toiminnan ja talouden suunnittelulle sekä poliittiselle päätöksenteolle.

Rovaniemen kaupungin hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosille 2022-2025 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.11.2021 (§136). Suunnitelman painopisteet ovat yhteneviä ja tukevat Rovaniemen kaupunkistrategiaan asetettuja hyvinvointia edistäviä tavoitteita (kv 23.5.2022). Vuosittaiset hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden strategiset hyvinvointia edistävät toimenpiteet määritellään ja niiden toteutumista seurataan osana Rovaniemen kaupunki strategian toteuttamisen kokonaisuutta.

Tämä "Rovaniemen kaupungin hyvinvointi- ja turvallisuusraportti 2022" on vuosittainen suppea raportointi. Raportissa esitetään strategisesti asetettujen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteisiin kytkeytyviä ja niitä kuvaavia indikaattoreita, kuvataan tehtyä toimintaa näiden painopisteiden edistämiseksi, sekä havaintoja hyvinvoinnin muutoksista palvelutasolla. Raportin laadinnan kokonaiskoordinoinnista on vastannut päätöksenteon ja johdon palvelut yhdessä Rovaniemen kaupungin monialaisen hyvinvointiryhmän kanssa. Näiden lisäksi Rovaniemellä on eri väestöryhmiin ja teemoihin kytkeytyviä hyvinvointia ja terveyttä edistäviä erillisohjelmia, jotka sisältävät tarkemman tason tavoitteita ja toimenpiteitä.

1. Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman painopisteiden seuranta ja edistäminen

Tilastollinen seuranta

Pitkän aikavälin strategisessa suunnittelussa tarvitaan valtakunnallista, vertailukelpoista tietoa. Sen avulla nähdään esimerkiksi oman alueen tilanne suhteessa muihin vastaavatyypisiin kuntiin, sekä Lapin ja koko Suomen tilanteeseen. Tällaisen tilastotiedon seuraaminen mahdollistaa myös asukkaiden hyvinvointiin liittyvien muutosten seurannan pitkän ajan kuluessa.

Strategisessa johtamisessa tarvitaan myös paikallisia tietolähteitä. Niistä on apua esimerkiksi silloin, kun linjataan, millaiset resurssit ja toimintatavat tulisi kunnassa olla terveellisten elintapojen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. (THL)

Tässä hyvinvointiraportissa asukkaiden hyvinvoinnin tilaa tarkastellaan valtakunnallisia indikaattoreita ja kaupungin omia tilastoja linkittäen ne kuvaamaan kehitystä Rovaniemen kaupungin hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman neljään painopisteeseen. Raportin valtakunnalliset tilastot on koottu Terveystietokeskuksen ja hyvinvoinnin laitoksen kunnan vähimmäistietosisältö suositusta hyödyntäen.

Tilastolähteissä on käytetty viimeisimpiä käytettävissä olleita tietoja. Useat kansalliset tilastot päivitetään vuosittain kevään-syksyn aikana tai tilastointi päivitetään osin siten, että esimerkiksi vuonna 2023 päivitetään vuoden 2021 tiedot. Tästä johtuen on mahdollista, että vuodelta 2022 tietoja ei ole voitu esittää tässä raportissa. Raportissa pääasiallisesti käytettyjä valtakunnallisia tietolähteitä ovat THL:n Sotkanet indikaattoripankki, Kuntaliiton Sähköinen hyvinvointikertomus -sivusto, sekä Tilastokeskuksen tilastopankki (lähdeluettelo s. 36).

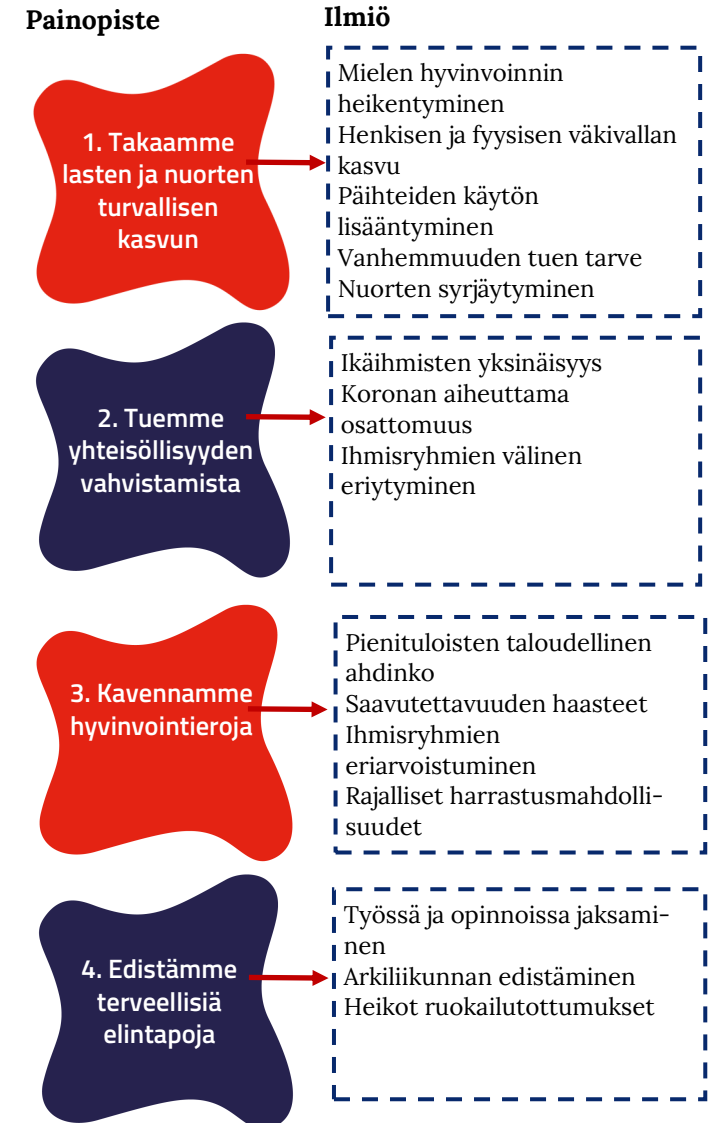
Asukkaiden koettua hyvinvointia seuraavaa pitkän aikavälin tilastotietoa tuotetaan lasten ja nuorten

osalta valtakunnallisesti Kouluterveyskyselyllä ja aikuisväestöstä Finsote -kyselyllä (2023 alk. Terve Suomi -tutkimus). Sekä Kouluterveyskysely, että Terve Suomi -kysely toteutetaan kahden vuoden välein. Seuraavan kerran kyselyt toteutetaan vuoden 2023 aikana. Vuodelta 2022 ei siis ole päivitettyä tietoa saatavilla.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen vuonna 2022

Tiedontuotantoon on osallistunut laaja joukko eri tahoja ja toimijoita kaupungin organisaatiosta kaikilta palvelualueilta, Lapin hyvinvointialueelta, järjestöverkostosta, poliisista ja Rovaniemen koulutus- ja nuortentayhtymästä. Toimijoita on pyydetty kuvaamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehtyä työtä peilaten neljään Rovaniemen kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden painopisteeseen ja niihin sisältyviin ilmiöiden edistämiseen. Toimijoilla on ollut mahdollisuus nostaa esiin toiminnastaan itse katsomiaan kokonaisuuksia ja hyvinvoinnin edistämisen tapoja sekä palveluita kuvaavaa tilastotietoa.

Rovaniemen kaupungin hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaan kirjatut painopisteet ja niihin kytkeytyvät tunnistetut keskeiset ilmiöt, joita erityisesti seuraamme 2022-2025 :

1.1 TAKAAMME LASTEN JA NUORTEN TURVALLISEN KASVUN

Ilmiöt, joita erityisesti seuraamme:

- ⊗ Mielen hyvinvoinnin heikentyminen
- ⊗ Henkisen ja fyysisen väkivallan kasvu
- ⊗ Päihteiden käytön lisääntyminen
- ⊗ Vanhemmuuden tuen tarve
- ⊗ Nuorten syrjäytyminen

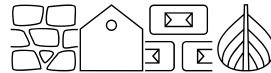

1.1 Takaamme lasten ja nuorten turvallisen kasvun

Vanhemmilla on keskeinen merkitys lasten turvalliseen kasvuun ja hyvinvointiin. Kun vanhemmat ja ympärillä olevat aikuiset voivat hyvin myös lapset ja nuoret voivat paremmin.

Rovaniemellä oli viimeisimmän saatavilla olevan tilastotiedon mukaan yhteensä 6 501 perhettä, joissa oli alle 18 -vuotiaita lapsia. Yleisimmin perheissä oli yksi lapsi, mutta kahden lapsen perheiden määrä on kasvanut viiden vuoden tarkastelujaksolla. Vuonna 2016 yhden lapsen perheitä oli Rovaniemellä 554 enemmän kuin kahden lapsen perheitä ja vastaavasti vuonna 2021 määrä oli 235 enemmän.

Yhden vanhemman perheitä kaikista lapsiperheistä oli 25,2%. Rovaniemellä on yhden vanhemman perheitä hieman enemmän kuin koko maassa (23,3%) tai Lapissa (24,1%) keskimäärin. (Lähde: Tilastokeskus, päivitetty 9/2022 ja Sotkanet, päivitetty 10/2022)

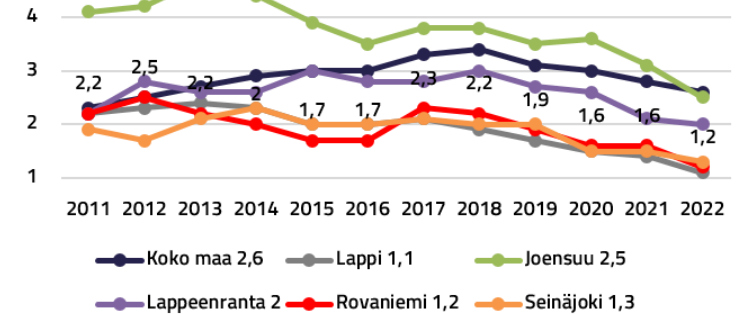
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet indikaattori kertoo vuoden aikana pitkäaikaisesti eli vähintään 10 kuukautena toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuuden koko väestön lapsiperheistä. Noin kymmenen vuoden tarkastelujaksolla määrä on laskenut prosenttiyksikön verran.

(Lähde: Sotkanet, päivitetty 5/2023)

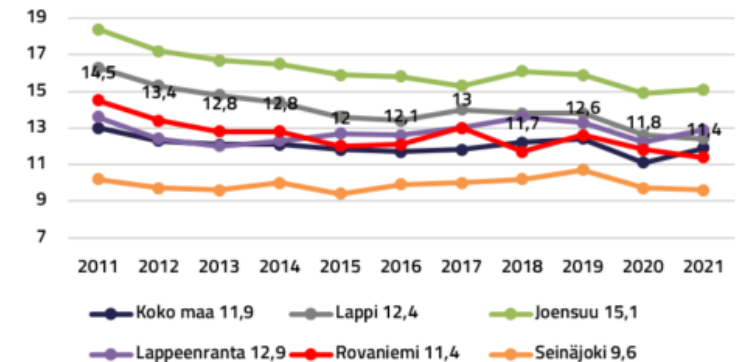
Lasten pienituloisuusasteesta kertova tilasto ku-

vaa, kuinka suuri osa alueen alle 18-vuotiaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Kyse on mittarista, joka kuvaa väestön asemaa suhteellisella tulojakamalla. Mikäli alle 18-vuotiaiden pienituloisuusaste on korkeampi kuin väestön yleinen pienituloisuusaste, lapsiperheiden suhteellinen tuloasema on keskimääräistä heikompi. Rovaniemellä näin ei kuitenkaan ole vaan vuonna 2022 lasten pienituloisuusaste oli 11,4 ja kunnan yleinen pienituloisuusaste 14,4. (Lähde: Sotkanet, päivitetty 2/2023)

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä 2011-2022

Lasten pienituloisuusaste 2011-2021

Lapsiperheet Rovaniemellä lasten määrän mukaan

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	muutos 2016-2021
1 alle 18-vuotias	2902	2802	2757	2725	2748	2737	-165
2 alle 18-vuotiasta	2348	2357	2378	2407	2441	2502	154
3 alle 18-vuotiasta	925	927	916	889	889	909	-16
4+ alle 18-vuotiasta	371	387	386	370	368	353	-18
yhteensä	6546	6473	6437	6391	6446	6501	-45

1.1 Takaamme lasten ja nuorten turvallisen kasvun

Yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen on vaikeampaa niille nuorille, jotka eivät peruskoulun jälkeen suorita toisen asteen koulutusta. Hyvinvointiongelmien tiedetään usein kasautuvan: peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa vaille jäävillä nuorilla on enemmän toimeentulon ja mielenterveyden ongelmia.

Yhtenä syynä koulutuksen ulkopuolelle jäämisessä voi olla nuoren päihteiden käyttö. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen voi vastaavasti altistaa päihteiden käytön lisääntymiselle. Tutkinnon suorittaminen lisää nuoren mahdollisuuksia saada työtä. (THL, Sotkanet)

Opintojen negatiiviset keskeyttämiset

indikaattori kertoo opintojen keskeyttäjäien määrän siten, että ei ole tietoa jatkosta muualla. Lukioiden ja ammatillisen oppilaitoksen tilastoseurannassa on eroja, joten suoraa vertailua tiedoista ei tule tehdä. Koulutuskuntayhtymä REDUn luvut sisältävät kaikki organisaation ammatillisessa koulutuksessa tapahtuneet negatiiviset keskeytykset (aikuiset ja nuoret). Keskeyttämisistä suurin osa tapahtuu REDUssa perustutkintokoulutuksen opiskelijoiden joukossa. Luvuissa ovat mukana myös REDUn ammatillukio-opiskelijat.

(Lähde: Rovaniemen kaupunki, ja Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDU, päivitetty 3/2023)

Rikoksista syyllisiksi epäillyt indikaattori ilmaisee rikoksista syyllisiksi epäiltyjen osuuden kyseessä olevasta ikäluokasta tuhatta vastaavan ikäistä kohti. Huomioitava on, että sama henkilö voi olla syylliseksi epäiltynä useita kertoja saman vuoden aikana eri tai samasta rikoksesta. Jos henkilö esimerkiksi pahoinpitelee kahta henkilöä, tulee tästä tilastoon kaksi epäiltyä vaikka kyseessä olisi ollut yksi ja sama henkilö. Rovaniemellä rikosepäilyt oli laskussa 2011-2016, mutta kääntyi sen jälkeen nousuun ja vuonna 2022 epäilyjen määrä oli jälleen samassa kuin vuonna 2011. Yksiselitteistä ja yhtä selkeää syytä tähän rikosepäilyjen kasvuun ei ole.

(Lähde: Sotkanet, päivitetty 5/2023, Lapin poliisilaitos 3/2023)

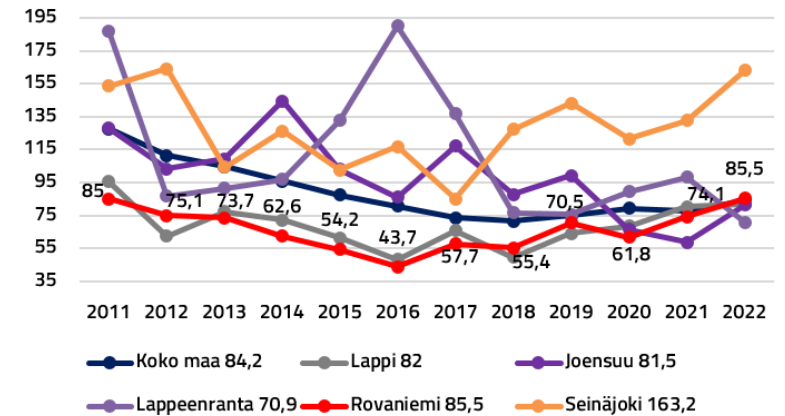
Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat indikaattori kertoo ikäluokan prosenttiosuuden niistä nuorista aikuisista jotka eivät opiskele, työskentele tai ole varusmiespalveluksessa. Määrät sukupuolittain 2021: miehet 19, naiset 10. Tilaston mukaan nuorista aikuisista 14% oli syrjäytymisriskissä viimeisimpänä saatavilla olevana tilasto vuonna. Vuonna 2020 mahdollisesti koronan aiheuttama piikki, joka kasvatti riskissä olevien määrää oli selkeä etenkin Rovaniemellä.

(Lähde: Sotkanet, päivitetty 5/2023.)

Opintojen negatiiviset keskeyttämiset

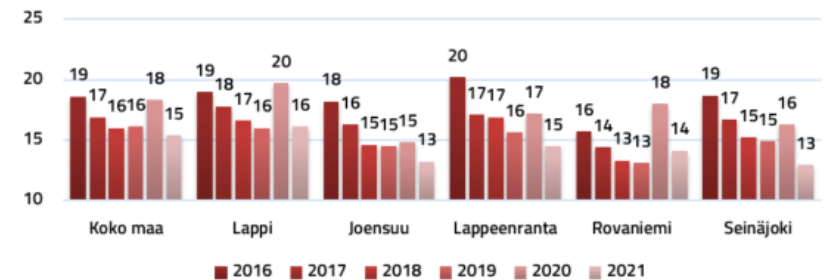
Lukuvuosi	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
	kesk./aloit/%	kesk./aloit/%	kesk./aloit/%	Kesk./aloit/%
Lyseonpuiston lukio	11/210/5,2%	9/210/4,3%	12/210/5,7%	4/210/1,9%
Ounasvaaran lukio	1/90/1,1%	1/91/1,1%	0/90/0%	0/90/0%
Ammattilukio	2/155/1,3%	1/150/0,7%	0/123/0%	0/128/0%
Kalenterivuosi	2019	2020	2021	2022
	kesk.	kesk.	kesk.	kesk.
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDU	232	248	261	295
Keskeyttäneitä yhteensä	246	259	273	299

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 15 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä 2011-2022

Syrjäytymisriskissä olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä 2016-2021

(ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa)

1.1 Takaamme lasten ja nuorten turvallisen kasvun

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

indikaattori ilmaisee toimeentulotukea saavissa kotitalouksissa asuvien pitkäaikaisesti eli vuoden aikana vähintään 10 kuukautena toimeentulotukea saaneiden osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Noin kymmenen vuoden tarkastelujaksolla Rovaniemellä saajien määrä oli laskeva mutta vuodesta 2017 lähtien se on pysynyt lähes samassa. Aluevertailussa erot ovat pieniä, mutta Rovaniemi on matalimmalla tasolla. (Lähde: Sotkanet, päivitetty 5/2023)

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

indikaattori ilmaisee 15 - 24-vuotiaiden työttömien osuuden prosentteina 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta. Nuorisotyötön on 15 - 24-vuotias työtön. Työllinen on henkilö, joka tutkimusajan kohtana teki vähintään yhtenä päivänä työtä palkkaa tai voittoa saadakseen tai työskenteli avustavana perheenjäsenenä vähintään kolmanneksen alan normaalista työajasta tai oli työpäikastaan tilapäisesti poissa.

Työvoimaan luetaan kaikki 18 - 74-vuotiaat henkilöt, jotka tutkimusajankohtana olivat työllisiä ja työttömiä. Työvoiman määrä saadaan vasta noin kaksi vuotta tilastovuoden päättymisen jälkeen Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta. Prosenttiosuuden laskennassa käytetyt alkuperäiset luvut ovat vuosikeskiarvoja, jotka perustuvat ko. vuoden eri kuukausien tietoihin.

Rovaniemellä nuorisotyöttömien määrä laski vuonna 2022 koronaa edeltävälle tasolle ja jopa hieman sen alle. Noin kymmenvuoden tarkaste-

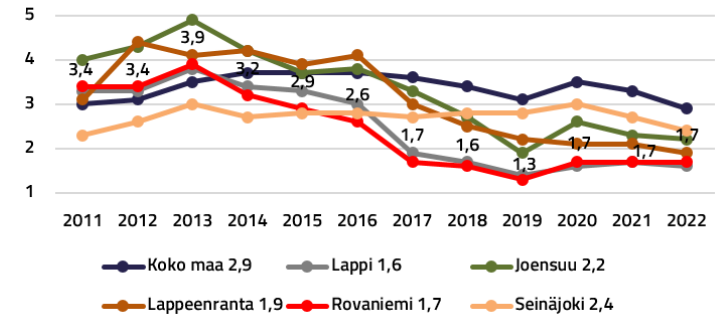
lujaksolla nuorisotyöttömyys on laskenut n. 6 prosenttiyksikköä. Alueellisessa vertailussa Rovaniemen nuorisotyöttömyys on maan keskitasoa. (Lähde: Sotkanet, päivitetty 2/2023)

Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

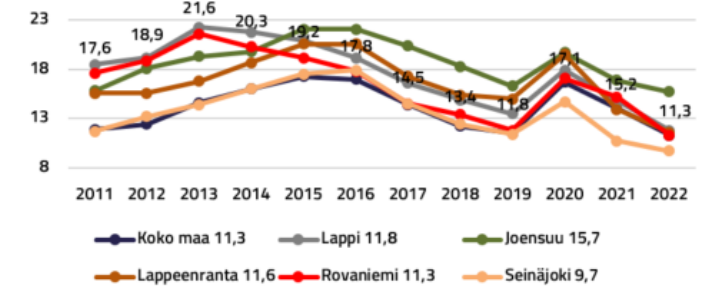
indikaattori ilmaisee vuoden aikana depressiolääkkeistä korvausta saaneiden 18 - 24-vuotiaiden prosenttiosuuden vastaavan ikäisestä väestöstä. Väestösuhteutuksessa on käytetty Kelan vakuutettua väestöä. Depressiolääkkeistä korvausta saaneiden nuorten aikuisten määrä on ollut selkeästi nousussa vuodesta 2016 lähtien sekä Rovaniemellä, että vastaavanzalaisesti verrokikunnissa, Lapissa ja koko maassa keskimäärin. Aluevertailussa huomioitavaa on, että korvausta saaneiden määrä on Joensuun ja Seinäjoen ohella suurinta ja Rovaniemi ohitti koko maan keskiarvon 2021. (Lähde: Sotkanet, päivitetty 5/2023)

**Vuonna 2022
Rovaniemellä asui
6 152
18-24 -vuotiaita
(12/2022 lähde tilastokeskus)**

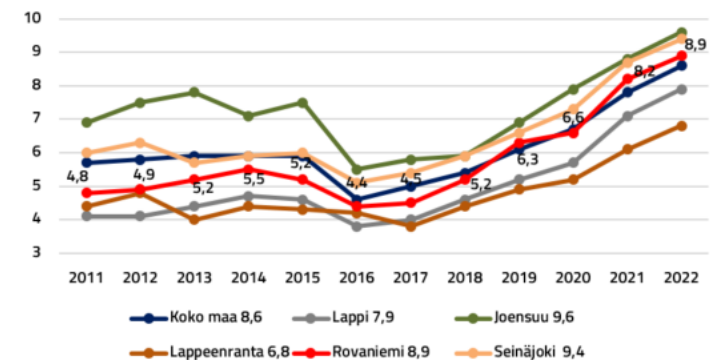
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 2011-2022

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta 2011-2022

Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 2011-2022

1.1 Takaamme lasten ja nuorten turvallisen kasvun

LASTEN JA NUORTEN TURVALLISEN KASVUN EDISTÄMINEN VUONNA 2022

Kiusaamisen vastainen työ sekä Turvallinen ja terveellinen koulu- ja varhaiskasvatusympäristö

Nuorisopalvelut

Kiusaamisen vastainen työ kouluissa

Helmikuussa kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorin toimi vakinaistettiin. Työssä koulun henkilökunta oppilashuoltoryhmineen on olennainen osa tapausten selvittelyä ja tukena ovat myös muut ammattilaiset laaja-alaisesti niin sosiaali-, terveys-, ja nuorisopalveluista kuin poliisista ja sovittelutoimistosta.

Selvitystyössä kiinnitettiin erityistä huomioita tapausten seurantaan, jonka johdosta työskentelyaika yhden tapauksen tiimoilta pidentyi. Rovaniemellä Nuorisovaltuuston kiusaamisen vastaista #meilläpuututaan -kampanjaa jatkettiin myös vuoden 2022 ajan.

Varhaiskasvatuspalvelut

Kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen päiväkodeissa

Varhaiskasvatukseen laadittiin kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, joka toimi päiväkotikohtaisten suunnitelmien pohjana. Suunnitelmien laadintaan osallistuivat henkilöstön lisäksi myös lapset ja huoltajat.

Esikoululaisille kohdennettuna ideoitiin myös sopivia kiusaamista ehkäiseviä toimia. Konkreettisesti tästä on mm. vuoden 2023 aikana toteutumassa mediataidot eskarissa-video yhteistyössä Kulttuuriverstaan kanssa. Suunnitelman myötä otettiin käyttöön pienten lasten kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyyn Väestöliiton Pesarapuuttumisen -malli.

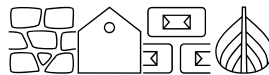
Rovaniemellä esi- ja perusopetukseen laadittua hyvinvoinnin vuosikellon teemoja käytetään esiopetuksen lisäksi myös varhaiskasvatuksessa lasten hyvinvointityöhön liittyvässä suunnittelussa ja toteutuksessa.

Turvallinen ja terveellinen varhaiskasvatusympäristö

Ympäristöterveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä tiivistettiin turvallisen ja terveellisen varhaiskasvatusympäristön ylläpitämiseksi.

Yhdyskuntatekniikka

Osana turvallisen kouluympäristön kehittämistä, rakennettiin Korkalovaaran koulun läheiselle metsäalueelle 250 metriä pitkä sorapolku ja raivattiin viereisen katualueen reunametsiä liikennenäkemän parantamiseksi. Rakennustoimenpiteellä parannettiin paitsi koululaisten turvallista koulumatkaa, niin myös asukkaiden liikkumismahdollisuuksia, alueen viihtyisyyttä sekä edistettiin esteetöntä liikkumista.

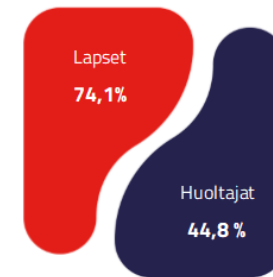
Kiusaamisen vastainen työ

Helmi-joulukuun välisenä aikana selvitettäviä lasten ja nuorten konflikteja oli 41 ja 32:n eri tapaukseen pyydettiin konsultaatiota kiusaamisen vastaisen työn koordinaattorilta.

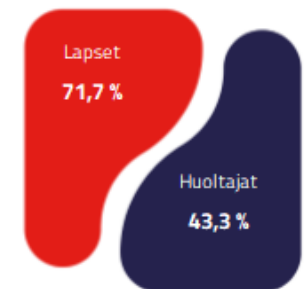
Työn kautta kohdattiin yksittäin tai ryhmässä lapsia ja nuoria yhteensä 416.

Poimintoja koulupalveluiden kyselystä peruskoululaisille ja huoltajille

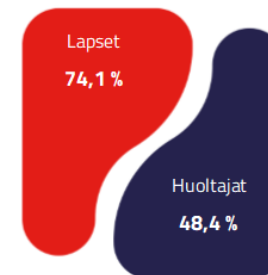
Koulun piha on turvallinen ja viihtyisä täysin tai osittain samaa mieltä

Koulussa kohdellaan jokaista lasta tasa-arvoisesti täysin tai osittain samaa mieltä

Koulussa puututaan kiusaamiseen täysin tai osittain samaa mieltä

1.1 Takaamme lasten ja nuorten turvallisen kasvun

Perheiden hyvinvoinnin tukena

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatussuunnitelman erityisinä painopisteinä oli osallisuus ja lapsen tuen tarpeeseen vastaaminen

Rovaniemen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) päivitettiin vuonna 2022. Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön ja osallisuuden tavoitteena oli huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Tähän liittyen valtion erityisrahoituksella käynnistettiin Lapsen tuen -hanke.

Ennaltaehkäisevä tuki perheille

Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistoimintaa syvennettiin säännöllisissä yhteisissä tapaamisissa. Vaaranlammen ja Muurolan neuvoloiden alueilla pilotoitiin ensisynnyttäjä perheisiin kohdistunutta ennaltaehkäisevää ohjaus- ja neuvontapalvelua terveydenhoitajan ja varhaiskasvatuksen työntekijän yhteistyönä.

Yhtäläiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen

Subjektiviista varhaiskasvatusoikeutta laajennettiin koskemaan myös alle kouluikäisiä turvapaikanhakija- ja paperittomia lapsia. Avoin varhaiskasvatustoiminta mahdollisti maksuttoman osallistumisen varhaiskasvatustoimintaan kotona hoidettaville lapsille ja heidän huoltajilleen.

Lasten tasavertaista digitaalista osaamista tuettiin suunnitelmallisella kehittämistyöllä sekä hankkeiden että kehittämissivokostojen kautta. Rovaniemen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen valmistui digitaalisen osaamisen jatkumo, jota lähdettiin vieämään käytäntöön.

Rovaniemen järjestöverkosto

Vertaistukea, verkostoistumista ja ryhmätoimintaa perheille

Rovaniemen järjestöverkoston toimijat ovat järjestivät leirejä, tukea arkeen, pienryhmätoimintaa, yhteisöllisiä tapahtumia ja elämyksiä avoimesti kaikille, mutta myös eri kohderyhmille kuten neopsyperheille (perheissä lapsi tai lapsia, joilla on neuropsykiatrisiahaasteita) ja taloudellisesti heikommassa asemassa oleville perheille.

Varhainen tuki syrjäytymisvaarassa oleville nuorille ja nuorille aikuisille

Sosiaalipalvelut

Varhainen puuttuminen nuorten rikoksiin

Hoito syytteen sijaan (HSS) -ohjelma on viranomaisyhteistyöhön pohjautuva hoitotoimintamalli ja tarkoitettu huumausaineen käyttörikoksesta kiinni jääneille henkilöille. Syytteen sijasta nuori voi valita hoidon ja tavoitteena on pysäyttää nuoren syrjäytymiskierre sekä tarjota apua elämänhallintaan.

Nuorten ohjaamisia toimintamallin piiriin tuli poikkeuksellisen vähän, 12 henkilöä. Ilmeisesti ainakin yhtenä tekijänä on poliisin riittämättömät resurssit jalkautuvaan kenttätyöhön. Loppuvuodesta sovittiin yhdessä poliisin ja syyttäjän kanssa, että toimintamalliin voi ohjata jatkossa alle 30-vuotiaita (aiemmin alle 25-vuotiaita).

RIKO-hanke auttaa alle 30-vuotiaita rikoksilla ja päihteillä oireilevia nuoria, joilla on taustallaan yksi vakava rikos tai toistuvia rikoksia. Toiminta nuorelle vapaaehtoista, perustuu luottamukselliseen, kohtaavaan, rinnalla kulkevaan ja kuntouttavaan työhön.

25 nuorta aikuista ohjattiin tuen piiriin vuoden aikana ja heistä 14 aloitti toimintamallin mukaisen työskentelyn. Nuoria ohjataan toimintaan monista

Vuonna 2022
1-6 vuotiaista
rovaniemeläisistä lapsista
89,1%
osallistui
varhaiskasvatukseen

Perheistä lähes 40%:lle
varhaiskasvatus oli maksutonta

Varhaiskasvatuksen maksuluokat ja perheet 2022:

Maksuluokat	Perheitä	%
ei maksua	976	38,35 %
28-59€	301	11,83 %
60-99€	299	11,75 %
100-117€	99	3,89 %
118€	98	3,85 %
119-294€	751	29,51 %
295- €	518	20,35 %
Perheitä yhteensä	2481	

Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016) määrittää asiakasmaksun tuloajat, määräytymisen perusteet sekä palvelusta perittävän korkeimman maksun.

Varhaiskasvatuksen maksuluokat-taulukon perheiden määrässä on mukana sekä kunnallinen että yksityinen varhaiskasvatus.

(Lähde: Rovaniemen kaupunki, varhaiskasvatuspalvelut)

1.1 Takaamme lasten ja nuorten turvallisen kasvun

erisuunnista; lastensuojelusta, poliisilta, Rikosseuraamuslaitokselta, aikuissosiaalityöstä, jälkihuollosta, Ankkurista, opiskelijaterveydenhuollosta, palvelutarpeen arvioinnista, etsivästä nuorisotyöstä sekä asiakkaat ottaneet itse yhteyttä tai ohjanneet kavereinsa. Asiakkaiden kokemuksista valmistui ohjaaja Emma Heikkilän opinnäytetyö ”Ilmaisen pizzan myötä päihdekuntoutukseen: RIKO-hanke nuoren rinnalla kohti rikoksetonta ja päihteetöntä elämää (2022).

Nuorisopalvelut

Koulunuorisotyö ja jope-ohjaajat turvallisen kasvun tukena

Tekemisessä painottui yksilöohjaus, ryhmätyöt, välituntitoiminta sekä eri teemaiset infopaketit (esim. kiusaaminen, päihteet). Yksilöohjauksessa nuorisotyöntekijä on tarvittaessa oppilaan henkilökohtainen tuki koulupäivän aikana, sekä tarvittaessa ohjaa ja on mukana jatko-palveluissa. Yhtenä tavoitteena yksilöohjauksessa on nuoren parempi kiinnittyminen kouluarkeen.

Joustavan perusopetuksen ryhmät toimivat Korkalovaaran, Ounasvaaran ja Rantavitikan peruskouluissa sekä Napapiirin yläasteella. Jope-ohjaajan työpanos koululla kohdistui etenkin oppilaiden työelämäjaksoihin ja toiminnallisiin harjoitteisiin, yksilötyöhön ja luokan ryhmädynamiikkaan liittyviin asioihin.

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ennaltaehkäisevä tuki

Etsivä nuorisotyön toiminnassa tavoitettiin nuoria enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Työtä toteutettiin yksilö- ja työparityöskentelyn, ryhmätyöskentelyn, verkkotyöskentelyn sekä jalkautumisen kautta. Ryhmämuotoisessa työskentelyssä toteutui seitsemän eri ryhmää kohdennettuna koulutuksen ja työelämän ulkopuolella ole-

viin, sairauslomalla tai keskeytyksellä opinnoista oleviin nuoriin. Näiden ryhmien lisäksi aloitettiin seksuaalivähemmistöille suunnatut avoimet ”RQN” -ryhmät kahdelle eri ikäryhmälle.

Perustoiminnan lisäksi etsivä nuorisotyö osallistui Aikalisä-toimintamallin mukaisesti Rovaniemen kutsuntatilaisuuksiin ja kontaktoi 431 nuorta. Asiakkuuteen otettiin erityisesti vapautuksen ja lykkäystä saaneita nuoria miehiä. Toimintamalli on kutsuntaikäisille suunnattu valtakunnallinen tukipalvelu, jossa on tavoitteena edistää nuorten miesten hyvinvointia, ehkäistä elämäntilanteeseen liittyvien ongelmien vaikeutumista sekä auttaa ongelmien ratkaisemisessa.

Opiskelupaikkaa vailla olevat nuoret

Kulttuuriverstastoiminta eli Verstas ja Roti-ryhmät ovat ennaltaehkäisevää arjenhallinnan sekä opiskelu- ja työelämäpolulle pääsemisen tukea nivelvaiheen nuorille.

Molemmissa ryhmissä ryhmäytymiseen sekä yhteiseen tekemiseen panostettiin vahvasti alusta lähtien, jotta jokainen tuntisi ryhmän turvalliseksi ja mielekkääksi paikaksi tulla mukaan. Vuoden 2022 lopussa Kulttuuriverstaan toiminnot opinnoistettiin eli jatkossa verstaalla voi suorittaa mm. Tuva-koulutuksen (tutkintoon valmistava) opintokokonaisuuksia.

Työllisyyspalvelut

Työelämään siirtymisen tukena

Ohjaamo-toiminnassa nuorten tarpeisiin vastattiin yhdessä kumppaneiden kanssa ja palveluita kehitettiin nuorten tarpeita vastaavaksi. Tästä esimerkkinä mm. Kohti korkeakoulua ja Eteenpäin elämässä -työvoimakoulutukset, joissa kohderyhmät ovat hyvin erilaiset, mutta molemmissa tavoitteena ammattiin valmistavaan koulutuk-

Etsivä nuorisotyö	2021	2022
Tavoitettuja nuoria (asiakkuus alkanut)	271	289
nuorta/etsivä kun etsiviä nuorisotyöntekijöitä	49	53
Kulttuuriverstastoiminnassa		
Oli yhteensä neljä eri ryhmää ja ryhmiin osallistui 43 eri nuorta ja nuorta aikuista.		

Enkäisevää päihdetyötä yhteisesti kirjattujen käytäntöjen mukaisesti toteuttavat peruskoulut, % peruskouluista

	2019	2021
Koko maa	71	71
Lappi	72	79
Joensuu	68	68
Lappeenranta	52	65
Rovaniemi	76	92
Seinäjoki	67	75

Lähde: Teaviisari

1.1 Takaamme lasten ja nuorten turvallisen kasvun

seen pääseminen joko pidemmällä tai lyhyemmällä aikavälillä. Palveluiden tuottajien kanssa yhteistyötä tiivistettiin entisestään, jotta nuoren jatkosuunnitelmat etenevät palvelussa tehtyjen tavoitteiden mukaisesti.

Vaikkeimmin työllistyvien osalta nuoria ohjattiin aktiivisesti monialaisen palvelun piiriin. Nämä asiakkaat olivat sellaisia, jotka tarvitsivat mm. kuntouttavaa työtoimintaa, sosiaalipalveluita tai Kelan kuntoutuspalveluita. Terveyspalveluiden kanssa prosesseja sujuvoitettiin. Sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa sujuvoitettiin prosesseja ja kehitettiin yhteistyömalleja edelleen. Nuorten kesätyöllistämistä tuettiin kesätyösetelillä sekä työllistämällä nuoria kaupungin yksiköihin.

Lasten ja nuorten mielen hyvinvointi

Varhaiskasvatus

Lasten tunne- ja itsesääntelytaitojen tukeminen

Lasten tunne- ja itsesääntelytaitojen kehittymisen tukemiseksi osallistuttiin pilotoimalla varhaiskasvatuksessa Leikitään ja keskitytään yhdessä -toimintaa. Perheneuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä jatkettiin perheille suunnattua Leikitään ja keskitytään ryhmätoimintaa.

Terveyspalvelut

Kouluterveysdenhuoltoon perustettu 2 psykiatrisen sairaanhoitajan tonta tukemaan mielen hyvinvointia ja ehkäisemään mielenterveyden haasteita. Terveystoimintajana koulutettu IPC- menetelmän käyttöön, joilla pyritään oikea-aikaisesti tarttumaan lieviin ja keskivaikeisiin masennusoireisiin.

Järjestöverkosto

Rovaniemellä järjestettiin nuorten kanssa toimivien yhteinen verkosto- ja työpajatapahtuma, johon osallistui yhteensä 36 nuorten parissa työskentelevää eri toimijaa Ro-

vaniemellä. Lisäksi järjestöverkostossa toimivilla järjestöillä oli lasten ja nuorten mielen hyvinvointia tukevia tunteiden hallintaan, kaveri- ja tunnetaitojen sekä voimavarojen vahvistamisen keinoja ja menetelmien koulutusta.

Rovaniemen kaupungin hyvinvoinnin teemavuosi ”Lasten ja nuorten mielen hyvinvointi”

Kaikkea edellä jo esitettyä toimintaa, sekä muissa hyvinvoinnin edistämisen painopisteissä kuvattua lapsille ja nuorille toteutettua toimintaa voidaan pitää lasten ja nuorten mielen hyvinvointia eli positiivista mielenterveyttä edistävänä ja vahvistavana toimintana.

Rovaniemen kaupungin hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa 2022-2025 on linjattu, että suunnitelmaan kirja- tuista erityisesti huomioitavista ilmiöistä yksi valitaan vuositain koko kaupungin hyvinvoinnin teemavuodeksi. Teemavuosi valittiin ensimmäisen kerran vuodelle 2022 ”Lasten ja nuorten mielen hyvinvointi”.

Teemavuoden lähtökohtana on nostaa tärkeää aihetta näkyväksi ja että valittuun ilmiöön vaikutetaan koordinoitusti laaja-alaisella yhteistyöllä hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen työssä. Yhteisesti koko kaupunkia koskevana toimintana teemavuotta edistettiin osallistuvan budjetoinnin keinoin, osoittamalla lisämääräraha kouluvalmentajatoiminnan laajentamiseen, järjestämällä Hyvän Mielen kunta- hankkeen kautta mielen hyvinvointia tukevia kaikille kunnassa toimiville tahoille avoimia koulutuksia, sekä kartoitettiin erilaisia asukkaiden mielen hyvinvoinnin tukemiseen ja edistämiseen käytettävien toimintamallien käyttöä ja tarvetta palvelualueilla. Teema valittiin myös vuoden 2023 hyvinvoinnin teemavuodeksi ja tätä uutta konseptia kehitetään edelleen toimivaksi ja laajemmaksi kokonaisuudeksi.

1.2 TUEMME YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMISTA

Ilmiöt, joita erityisesti seuraamme:

- ⊗ Ikäihmisten yksinäisyys
- ⊗ Koronan aiheuttama osattomuus
- ⊗ Ihmisryhmien välinen eriytyminen

1.2 Tuemme yhteisöllisyyden vahvistamista

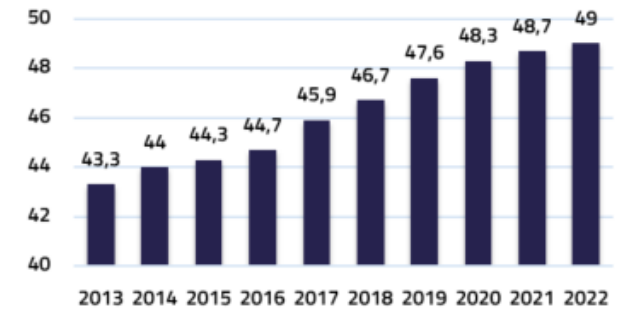
75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat, % vastaavan ikäisten asutokunnista indikaattori ilmaisee 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokuntien osuuden prosentteina vastaavankäisten asutokunnista. Asutokunnan muodostavat kaikki samassa asunnossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Rovaniemellä ikäryhmästä n. 60% asuu yhden hengen asutokunnissa. Aluevertailussa koko maahan ja Lappiin Rovaniemellä on suhteellisen paljon +75 vuotiaiden yhden hengen asutokuntia. (Lähde: Tilastokeskus, päivitetty 5/2023)

Kaikista asukkaista yhden hengen asutokuntia oli vuonna 2022 noin puolet (49%). Määrä on kasvanut tasaisesti viimeisten noin kymmenen vuoden aikana (2011-2022 kasvua 5,7 prosenttiyksikköä). Kehitys ei koske vain Rovaniemeä vaan myös valtakunnallisesti pienten yhden ja kahden hengen asutokuntien määrä on ollut kasvussa (78 % kaikista

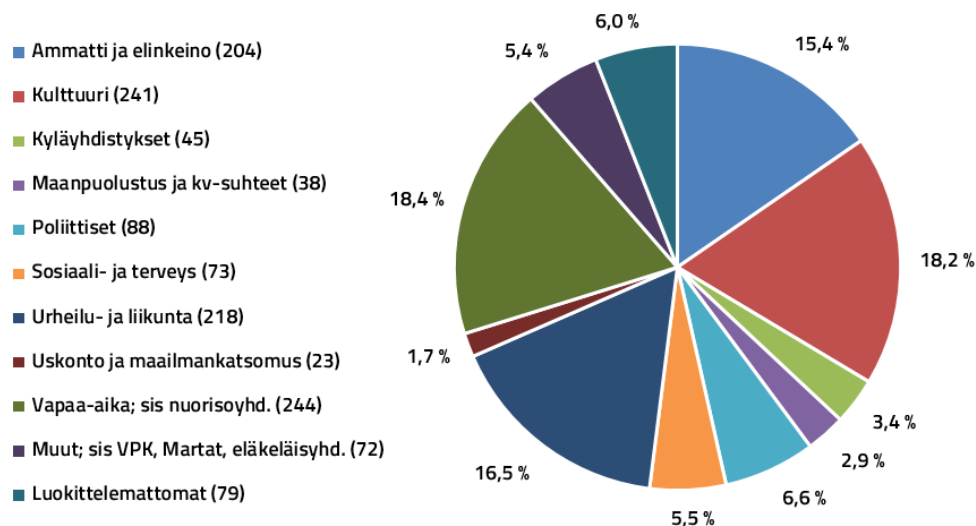
asutokunnista koko maassa vuonna 2021.) (Lähde; Tilastokeskus, päivitetty 5/2023)

Kaupungissa toimivat yhdistykset ja järjestöt ovat tärkeitä toimijoita asukkaiden yhteisöllisyyden edistämässä ja aktivoijana. Rovaniemellä on rekisteritietojen mukaan hyvin monipuolisesti erilaisia yhdistyksiä. Rovaniemelle oli vuonna 2022 rekisteröitynä kaikkiaan yhteensä 1 325 yhdistystä tai järjestöä. Toimialoittain tarkasteltuna määrällisesti eniten oli kulttuuri-, vapaa-aika- sekä urheilu- ja liikuntayhdistyksiä. Tilasto ei kerro kuinka moni yhdistyksistä toimi aktiivisesti. (Lähde: Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys, 3/2023)

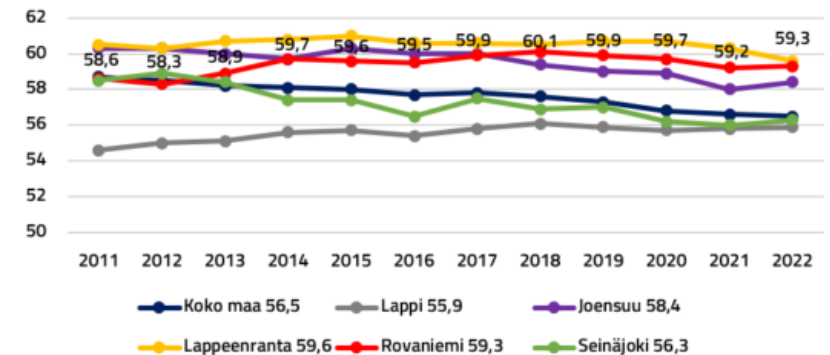
Yhden hengen asutokunnat,
% asutokunnista Rovaniemellä

Rovaniemelle rekisteröityjen yhdistysten määrä toimialoittain
(yhteensä 1 325)

75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat, %
vastaavan ikäisten asutokunnista

1.2 Tuemme yhteisöllisyyden vahvistamista

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa indikaattori mittaa kuntalaisten osallistumista kunnalliseen poliittiseen päätöksentekoon. Indikaattorin ei voida sanovan mittaavan validisti yleistä osallisuutta, sillä ihmiset osallistuvat yhteiskunnalliseen elämään lukemattomilla eri tavoilla esim. osallistumalla ei-poliittiseen yhdistystoimintaan tai erilaisiin joukkoharrastuksiin.

Pieni äänestysprosentti voi heijastaa sitä, että kiinnostus politiikkaan, usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin, poliittisten tapahtumien seuraaminen ja tiedot poliittisista asioista kunnassa ovat vähäisiä, yleisemmin siis passivoituminen. Taustalla voi myös olla aktiivinen protestointi, etenkin mikäli noudatettu politiikka ei miellytä tai kun sopivia ehdokkaita ei ole tarjolla. Huono äänestysaktiivisuus voi liittyä myös väestörakenteeseen, sillä äänestäminen on yleisintä vanhempien ikäryhmien ja korkeasti koulutettujen parissa.

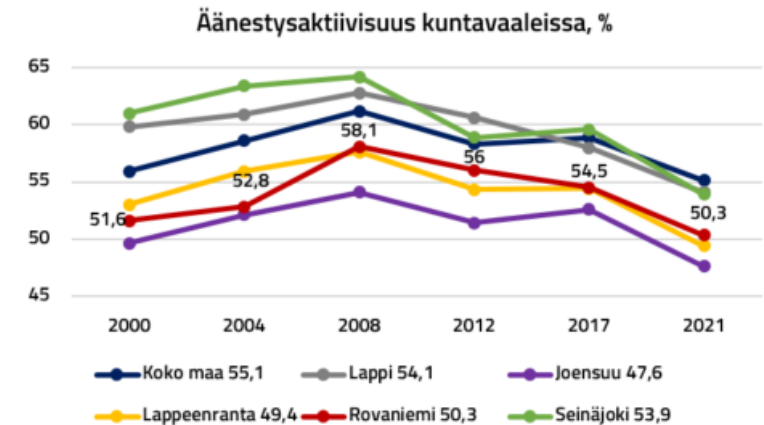
(Lähde: Sotkanet, päivitetty 6/2021)

Rovaniemen kansalaistalon ruoka-apua hakeville toteutetussa kyselyssä vuonna 2021 kartoitettiin muun muassa hyvinvointia ja osallisuuden kokemusta (vastaajia 146). Kysely toteutettiin koronaviruspandemian aikaan. Ruokajakelussa kävijöiden vastauksista heidän kokemus sosiaalisesta tilanteestaan näyttäytyi yleiskvaltaan varsin myönteisenä.

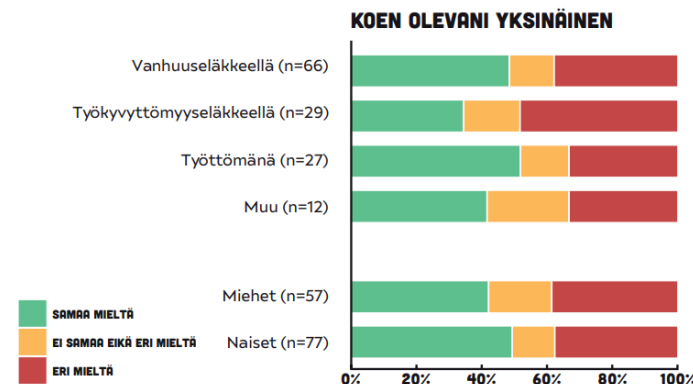
Vanhuuseläkkeellä olevien sosiaalinen hyvinvointi näyttää elämäntilanteen mukaan tarkasteltuna varsin hyvältä. Heistä 85,1%:lla (n=67) on elämässään ainakin yksi ihminen, jonka kanssa voi keskustella avoimesti omista asioistaan ja 74,6%:lla on elämässään ihmisiä, joilta saa tarvittaessa apua. Jonkin verran vähemmän vanhuuseläkeläisiä kokee kuuluvansa itselleen tärkeään yhteisöön (66,1%).

Työkyvyttömyyseläkkeellä (n=30) olevien sosiaalinen hyvinvointi puolestaan näyttää vastaajien muihin sosioekonomisiin tilanteisiin verrattuna heikommalta. Noin puolet heistä (56,7%) kokee olevansa tarpeellisia muille ja vain 40% kokee kuuluvansa itselleen tärkeään yhteisöön. Läheisiä ihmisiä, joilta saa tarvittaessa apua ja tukea on 66,7%:lla työkyvyttömyyseläkkeellä olevista vastaajista.

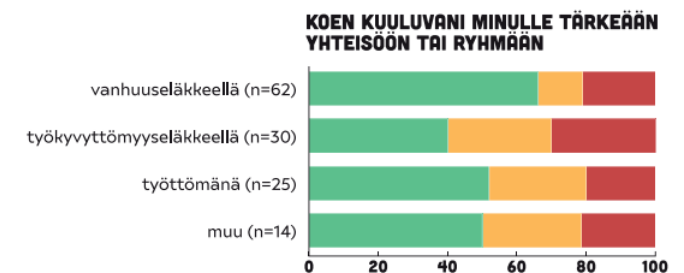
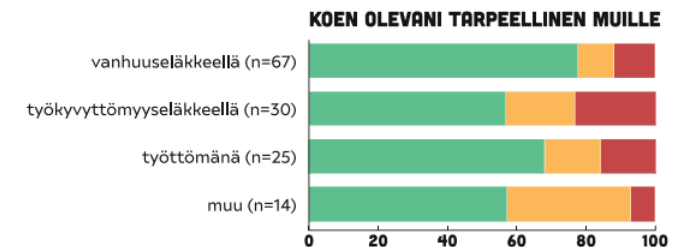
Sosiaalisten suhteiden merkitys arjen voimavarana tulee esille avovastauksissa asioista, jotka ovat tällä hetkellä vastaajien arjessa hyvin. Vastanneista 30,9% (N=110) kokivat arkea ja hyvinvointia tukevinä asioina läheissuhteet lapsiinsa, lapsenlapsiinsa, omiin vanhempiinsa tai sisaruksiinsa. Osa vastaajista kertoi suhteensa lemmikkeihin olevan läheinen ja tärkeä. Tuloksissa voi heijastua myös aineistonkeruun ajankohta.

Poimintoja Rovaniemen kansalaistalon ruoka-apua hakeville toteutetusta kyselystä 2021

Lähde: ”Ensin ei ylpeyteni antanut lähteä” -selvitys rovaniemeläisten ruoka-avunsaajien hyvinvoinnista, tuen tarpeesta sekä palvelujärjestelmän katvealueista. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Rakenteellinen sosiaalityö Lapissa -hanke.

1.2 Tuemme yhteisöllisyyden vahvistamista

YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN VUONNA 2022

Kulttuuripalvelut

Tapahtumat asukkaiden yhteisöllisyyden vahvistajana

Kulttuuripalveluilla, jotka koostuvat kulttuuritoimistosta, kirjastosta, Lapin maakuntamuseosta, Rovaniemen taidemuseosta sekä Lapin kamariorkesterista on merkittävä rooli asukkaille tarjottavien tapahtumien organisoijana tai koordinoijana. Tapahtumat toivat ihmisiä yhteen kokemaan elämyksiä, mutta myös tuntemaan yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. Tapahtumia järjestettiin sekä kulttuuripalveluiden kesken yhteistyössä, että verkostomaisesti eri toimijoiden ja ryhmien kanssa.

Kulttuuritoimisto järjesti tai koordinoi vuonna 2022 yli 500 tapahtumaa. Toiminnan keskeisimpiä painopisteitä olivat eri ikäisten tuominen yhteen, eri toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen edelleen, sekä kannustaa mukaan myös kuntalaisia, jotka eivät ole ennen olleet mukana kulttuuritoiminnassa tai kulttuuritoiminnan järjestämisessä. Erityisinä kohderyhminä olivat etenkin lapset ja nuoret, ikäihmiset ja kyläalueiden asukkaat.

Toiminnassa kiinnitettiin huomiota erityisesti saavutettavuuteen ja matalan kynnyksen paikkoihin. Tapahtumia ja elämyksiä vietii sinne missä ihmiset ovat niin, että jokaisella kaupunkilaisella olisi mahdollisuus kokea ja luoda kulttuuria asuinpaikasta tai tulotasosta riippumatta.

Kirjastopalvelut järjestivät sekä kirjastoissa, että muissa erilaisissa paikoissa esimerkiksi kirjailijavierailuja, kirjallisuuteen liittyviä teemapäiviä, ryhmäopastuksia ja kirjavinkkauksia. Tapahtumien järjestämisen lisäksi kirjasto tarjosi maksuttomia kokoon-tumis- ja harrastetiloja järjestöjen ja asukkaiden

käyttöön sekä useissa toimipisteissään myös maksutonta näyttelytilaa.

Lapin kamariorkesterin toiminnassa huomioitiin myös esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Kaikki eivät pääse Korundin konsertteihin ja siksi orkesteri konsertoi Rovaniemen alueella myös mm. kyläta-loissa, laitoksissa, kirkoissa ja kouluilla. Myös striimausten avulla oli mahdollista päästä kuulemaan konsertteja etänäkin. Korundista tuli vuonna 2022 myös ensimmäinen kuuloesteetön kulttuuritila Rovaniemellä kun katsomoon asennettiin induktiivinen äänensiirtojärjestelmä. Järjestelmän ansiosta kuulolaitteen käyttäjät saavat näyttämön äänet suoraan kuulolaitteeseensa.

Yhteisöllinen toiminta osallisuuden edistäjänä

Kulttuuripalveluiden yhteisöllistä toimintaa järjestettiin erityisesti ikäihmisille. Tapahtumien lisäksi tai niiden ohella järjestettiin työpajoja, kuten kansallisen veteraanipäivä -tapahtuman yhteydessä.

Ympäri vuorokautisen hoivan yksiköissä järjestettiin työhyvinvointi tunteja kulttuurisen vanhustyön teemalla. Tavoitteena oli yhteisen ymmärryksen lisääminen kulttuurisesta vanhustyöstä ja sen vaikutusten ulottuminen työhyvinvointiin. Ikäihmisten kulttuurituottaja piti yhteensä 14 työpajaa osastohenkilökunnalle ja osallistujia oli yhteensä 173.

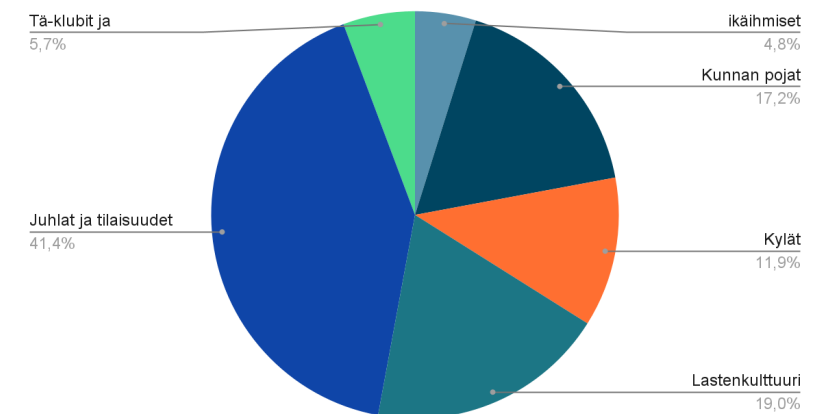
Kirjastolla oli erityisesti ikääntyneelle väestölle digiopastusta erilaisten verkkopalveluiden ja laitteiden käyttöön. Tämä auttoi ikäihmisiä yhteiskunnan palveluiden käyttöönotossa yhä sähköistyvässä toimintaympäristössämme.

Myös museo edisti ikäihmisten yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia pitämällä muistelukerhoja. Esimerkiksi ikäihmisten Helmikammarissa pidettiin 10 muistelukerhoa, joissa oli yhteensä 102 asiakasta.

kulttuuripalveluiden tapahtumia lukuina

Rovaniemi-viikko	n. 200 tapahtumaa, n. 3600 osallistujaa
Ikäihmisten kulttuuritapahtumia	135 tapahtumaa, joista 70 ikäihmisten palvelutaloilla. n. 2 700 osallistujaa
Kunnan Poikien tapahtumat	228, joista 100 palvelutaloilla. n. 8 850 osallistujaa
Kylätapahtumia	136 tapahtumaa, n. 5 580 osallistujaa
Suuret juhlat ja tilaisuudet	8 tapahtumaa, n. 21 000 osallistujaa (mm. juhannusjuhla, uuden vuoden vastaanotto)
Lastenkulttuurin tapahtumia	141 tapahtumaa, n. 8 840 osallistujaa
Valtakunnalliset kotiseutupäivät	80 tapahtumaa, n. 10 000 osallistujaa
Kirjastossa järjestetyt tapahtumat yhteensä (myös muiden tiloissa järjestämät tapahtumat)	689 tapahtumaa, n. 12 702 osallistujaa Lisäksi 22 erilaisen striimatun tilaisuuden ja kirjaston verkkoon tuottamien tallenteiden katsomiskertoja n. 2 600

Kulttuuritoimiston tapahtumien kävijämäärien vertailu, %

1.2 Tuemme yhteisöllisyyden vahvistamista

Hankkeilla saavutettavuutta ja osallistumisen tapoja

Kirjastolla ja museolla oli käynnissä hankkeita, joilla edistettiin osallisuutta ja yhteisöllisyyttä eri kohderyhmille. Kirjaston hankkeissa painopisteinä oli saavutettavuus kyläalueille, kirjaston kehittäminen erilaisin kuntalaisten osallistamisen tavoin sekä tilassa että verkossa kokeillen. Museon hankkeissa painotettiin yhteisöllisyyttä tukevaa ja identiteettiä rakentavia hankkeita, joissa kohderyhminä olivat mm. ulkosaamelaiset sekä työelämän ulkopuolella ja haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt. Kulttuurisen vanhustyön hankkeessa pilotoitiin etäkotihoitoon asiakkaille ja kotihoitoon toimintaryhmissä. Lisäksi järjestettiin seniorineurolapäiviä Songassa, Perunkajärvellä ja Vikajärvellä. Etsivä kulttuurinen vanhustyö pyrkii löytämään ennen kaikkea ne ikääntyneet, joiden osallisuutta ja toimintakykyä voitaisiin ylläpitää ja edistää taide- ja kulttuuritoiminnalla.

Nuorisopalvelut

Nuorisotilat nuorten vapaa-ajan ja yhteisöllisyyden edistäjä

Nuorisotilat niihin liittyvine toimintoineen sekä koulujen loma-aikoina järjestetyt toiminnot olivat tärkeitä nuorten yhteisöllisyyden ja yhdessä tekemisen paikkoja. Kaupungissa toimi yhteensä yhdeksän nuorisotilaa ja nuorisotilojen kävijämäärät kasvoivat.

Elinkeinopalvelut

Alueellisten palvelujen pääasiallisena roolina oli edistää maaseudun ja kylien asukkaiden hyvinvointia erilaisten verkostojen, avustusten, kumppanuuksien, hankkeiden, kyselyjen ja tiedotuksen kautta. Kylien kehittämisjaoston jäsenet toimivat ja tiedottavat aktiivisesti ajankohtaisista haasteista ja onnistumisista sekä osallistuivat tarvittaessa erilaisiin työryhmiin, kuten esimerkiksi kylien varautumiseen perustettuun suunnitteluryhmään.

Järjestöverkosto

Kansalaistalo on asukkaiden ja järjestöjen yhteisö Rovaniemellä Kansalaistalossa toimiva vapaaehtoisuustyönkeskus Neuvokas tarjoaa yli 200 vapaaehtoiselle paikan, jossa olla osallisena ja toimia vapaaehtoisena tuottaen apua ja tukea rovaniemeläisille. Vapaaehtoisten tuen ja avun tukipyynnöt ovat olleet kasvussa viime vuosina eikä vuosi 2022 ollut poikkeus.

Vapaaehtoisten kautta tuettavat ihmiset kiinnittyvät Neuvokkaan yhteisöön. Yhteisöön sisältyy myös asukkaille avoin asukastupa erilaisine toimintoineen sekä järjestöverkosto. Verkostoon kuuluu yli 100 paikallista järjestöä ja yhdistystä ja se on yksi järjestö-kunta kumppanuuden kehittämis- sekä tiedonvälityskanava.

Vuonna 2022 verkostoon kuuluneiden järjestöjen toiminnassa asukkaiden yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta tuettiin muun muassa järjestämällä eri kohderyhmille leirejä, vertaistoimintaa, retkiä, näyttelyitä, ryhmätoimintaa, koulutuksia ja erilaista harastustoimintaa, sekä järjestettiin ja osallistuttiin erilaisten tapahtumien järjestämiseen.

Kirjastopalveluissa

Fyysisiä kirjalainoja 900 815 ja e-aineistojen käyttökeroja 111 222

Lasten ja nuorten kirjoja lainattiin

391 143 kertaa
määrä on n. 50% kaikista kirjalainoista

asukkaista aktiivisia kirjastokortin käyttäjiä oli
17 641

Rovaniemen kaupungin yhteisöllisyyttä vahvistavaa ja kehittävää toimintaa

Osallistuvan budjetoinnin pilotti teemoina Lasten ja nuorten mielen hyvinvointi sekä Korkalovaaran asuinalueen kehittämisen

64 ehdotusta

8 ehdotuksesta äänestettiin (1 879 ääntä) toteutettavaksi Frisbeegolfrata Mäntyvaaraan ja toiminnallinen puisto Korkalovaaraan

Yhdistysten ja toimintaryhmien omaehtoisen toiminnan tukeminen

Kulttuuriavustuksia 68 kpl

Nuorisotyö: toiminta- ja kohdeavustuksia 11 kpl

Liikunta toiminta-avustuksia 70 kpl

Liikuntapaikkojen kunnossapitoavustuksia 38 kpl

Liikunnan harjoitusvuorotukia 23 kpl

Asukas- ja kylätoiminnan toiminta- ja kehittämisavustuksia 87kpl

Asukastoiminnan vuokra-avustuksia kylille ja keskustaan 29kpl

Nuorisotilojen toiminnan lukuja

Toimintapäivien määrä 1 474

Toimintapäivien kävijämäärä 79 875

Verkossa kohdattujen määrä 5 571

Tapahtumien määrä 46

Päätoimisesti hoidettujen museoiden ja teattereiden saavutettavuus /km päässä kotoa, % väestöstä

	3km	10km	20km
kirjastot	74,1 %	92,3 %	96,8 %
museot	43,2 %	86,7 %	91,4 %
teatterit	43,1 %	86,5 %	91,0 %

1.3 KAVENNAMME HYVINVOINTIEROJA

Ilmiöt, joita erityisesti seuraamme:

- ⊗ Pienituloisten taloudellinen ahdinko
- ⊗ Saavutettavuuden haasteet
- ⊗ Ihmisryhmien eriarvoistuminen
- ⊗ Rajalliset harrastusmahdollisuudet

1.3 Kavennamme hyvinvointieroja

Huono-osaisuus indikaattorit

Diakonia-ammattikorkeakoulun ylläpitämässä valtakunnallisessa huono-osaisuuden indikaattoripankista on mahdollista tarkastella kuntakohtaisesti huono-osaisuutta inhimillisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden kautta.

Kokonaisuudet on muodostettu valtakunnallisista indikaattoreista, joiden tuloksena on ns. summaindikaattori kuvaamassa tiettyä ilmiötä. Tuloksia tulkitessa pitää muistaa, että kyse on alueiden tilanteesta suhteessa muihin alueisiin eikä absoluuttisista arvoista.

Tilastoa tulkitaan siten, että mitä korkeammalle kaupunki sijoittuu, sitä huonompi tilanne on.

Tämän kokonaisuuden kautta valtakunnallisesti tarkasteltuna Rovaniemi pärjää maan keskiarvoa hie-
man huonommin (293 kunnasta sijoitus 73, maan keskiarvon ollessa 100). Paras tulos osoista on inhimillisessä huono-osaisuudessa (sijoitus 141). Eniten parannusta tulisi tapahtua huono-osaisuuden sosiaalisissa seurauksissa, jossa kaupunki on sijalla 47. Sijoitusta huonontaa etenkin päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt (sijoitus 36, indikaattori s. 29) ja poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset (sijoitus 44, indikaattori s. 29).

Osioiden sisältämistä tilastotiedoista tarkemmin:

Inhimillinen huono-osaisuus (6 indikaattoria):

koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, kunnan yleinen pienituloisuusaste, nuorisotyöttömyys, pitkäaikaistyöttömyys, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18–24-vuotiaat, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat

Huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset (4 indikaattoria):

0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty las-

tensuojeluilmoitus, kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt, poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset.

Huono-osaisuuden taloudelliset yhteydet (6 indikaattoria):

aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit, kunnan osarahoittama työmarkkinatuki, lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset, päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita, päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat, täydentävä toimeentulotuki.

Huono-osaisuus yhteensä: kolmen edellisen osoittimen keskiarvo. Indikaattorit ja muuttujat on muodostettu vuosien 2018–2020 tilastojen keskiarvosta vuosivaihtelun minimoimiseksi, ja suhteuttamalla arvo keskimmäiseen eli mediaanikuntaan vertailun helpottamiseksi. Aikasarjoissa lukemat vuodesta 2010 alkaen kolmen vuoden liukuvina keskiarvoina.

Lähde: Diakonia-ammattikorkeakoulu (i.a.) Huono-osaisuus Suomessa –karttasivusto. Lisätietoja www.diak.fi/eriarvoisuus

Huono-osaisuus yhteensä	arvo	sijoitus
Tuusniemi (korkein sijoitus)	187.5	1
Ylitornio (naapuri)	140.2	29
Posio (naapuri)	138.0	33
Tornio (naapuri)	126.4	61
Rovaniemi	123.5	73
Kemijärvi (naapuri)	122.7	78
Pello (naapuri)	109.5	109
Ranua (naapuri)	104.3	135
Maan keskiarvo	100	
Kolari (naapuri)	97.0	163
Kittilä (naapuri)	96.3	166
Sodankylä (naapuri)	94.7	174
Pelkosenniemi (naapuri)	84.8	210
Tervola (naapuri)	84.0	213
Luoto (matalin sijoitus)	31.7	293

Inhimillinen huono-osaisuus	arvo	sijoitus
Lahti (korkein arvo)	189.7	1
Ranua (naapuri)	131.3	47
Kemijärvi (naapuri)	114.4	91
Ylitornio (naapuri)	107.0	119
Posio (naapuri)	106.4	123
Maan keskiarvo	100	
Rovaniemi	99.3	141
Tornio (naapuri)	97.4	146
Tervola (naapuri)	95.1	161
Pello (naapuri)	89.2	185
Kolari (naapuri)	82.1	216
Sodankylä (naapuri)	73.7	245
Kittilä (naapuri)	70.1	260
Pelkosenniemi (naapuri)	50.4	288
Luoto (matalin arvo)	37.9	293

1.3 Kavennamme hyvinvointieroja

Kunnan yleinen pienituloisuusaste indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä. Tilasto kuvaa, kuinka suuri osa alueen väestöstä kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Kyse on mittarista, joka kuvaa väestön asemaa suhteellisella tulojakaumalla.

Pienituloisuuden raja lasketaan joka vuosi uudestaan koko väestön valtakunnallisesta tulojakaumasta. Kaikilla alueilla on käytössä sama pienituloisuusraja. Näin ollen indikaattori kuvaa sitä, kuinka suuri osa alueen väestöstä on valtakunnallista mittapuuta käyttäen pienituloisia. Se voi poiketa paljonkin siitä, miten alueen väestö suhteutuu oman alueensa tulojakaumaan. Kuten muissakin verokkikaupungeissa Rovaniemellä pienituloisuusaste pysyy lähes samalla tasolla ja on hieman korkeampi kuin koko maassa keskimäärin.

(Lähde: Tilastokeskus, päivitetty 2/2023)

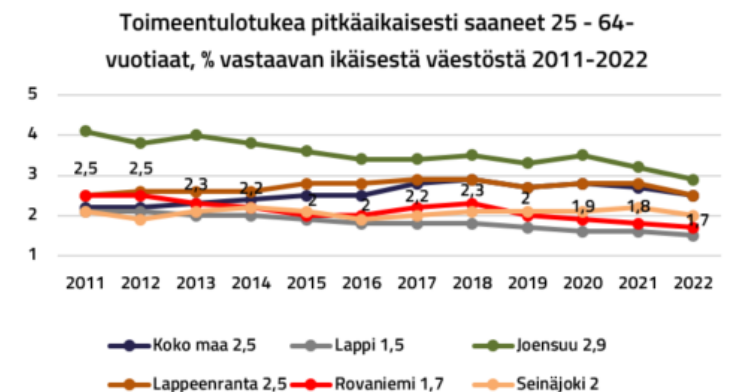
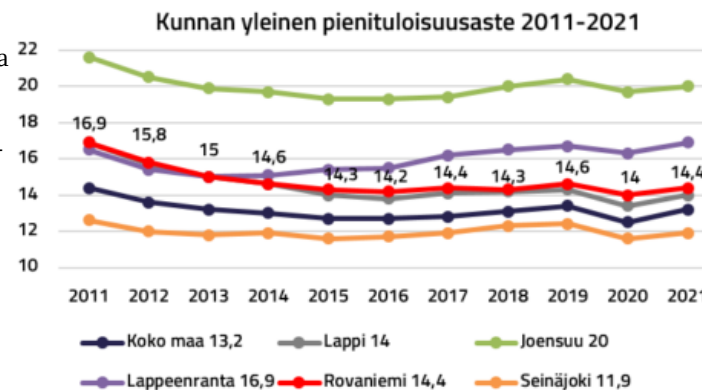
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Indikaattori ilmaisee toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvien 25 - 64-vuotiaiden (viitehenkilö ja puoliso) pitkäaikaisasiakkaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Alueellisessa vertailussa verokkikuntiin erot eivät ole suuria, mutta Rovaniemellä oli vähiten pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneita ja suunnilleen saman verran kuin lapsensa keskimäärin.

(Lähde: Sotkanet, päivitetty 5/2023)

Huono-osaisuuden taloudelliset yhteydet	arvo	sijoitus
Merikarvia (korkein arvo)	272.5	1
Posio (naapuri)	197.4	4
Ylitornio (naapuri)	181.1	9
Pelkosenniemi (naapuri)	163.8	22
Pello (naapuri)	144.5	40
Rovaniemi	139.2	52
Tornio (naapuri)	136.8	58
Kemijärvi (naapuri)	133.0	65
Sodankylä (naapuri)	119.7	97
Ranua (naapuri)	117.4	105
Kittilä (naapuri)	111.4	118
Maan keskiarvo	100	
Kolari (naapuri)	98.2	166
Tervola (naapuri)	78.4	229
Luoto (matalin arvo)	29.0	293

Huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset	arvo	sijoitus
Tuusniemi (korkein arvo)	217.9	1
Tornio (naapuri)	145.0	23
Ylitornio (naapuri)	132.6	45
Rovaniemi	131.9	47
Kemijärvi (naapuri)	120.5	77
Kolari (naapuri)	110.7	106
Posio (naapuri)	110.4	110
Kittilä (naapuri)	107.4	120
Maan keskiarvo	100	
Pello (naapuri)	94.9	161
Sodankylä (naapuri)	90.9	176
Tervola (naapuri)	78.5	222
Ranua (naapuri)	64.2	257
Pelkosenniemi (naapuri)	40.1	290
Luoto (matalin arvo)	28.1	293

1.3 Kavennamme hyvinvointieroja

Rovaniemen kansalaistalon ruoka-apua hakeville toteutetussa kyselyssä vuonna 2021 selvitettiin muun muassa kävijöiden mahdollisuuksia harrastaa sekä taloudellista pärjäämistä.

Vastaajista (146) suurin osa oli vanhuuseläkeläisiä (48%) tai työkyvyttömyyseläkkeellä (21%). Loput vastaajista olivat työttömiä (17%) taikka muussa elämäntilanteessa olevia (10%). Muussa elämäntilanteessa olevia ovat muun muassa opiskelijat, osaaikatyössä ja vanhempainvapaalla olevat.

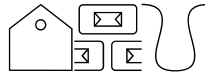
Kaikissa eri elämäntilanteissa olevista kyselyyn vastaajista yli puolella on elämässään mielekästä tekemistä. Elämäntilannekohtaisesti tarkasteltuna vanhuuseläkkeellä olevilla (n=66) on muihin sosioekonomisiin tilanteisiin verrattuna useammin mielekästä tekemistä (74,2%) ja hieman yli puolet vanhuuseläkeläisistä (57,4%) pääsee haluamaansa liikunta- ja harrastustoimintaan.

Työkyvyttömyyseläkeläisistä noin neljänneksellä (n=29, 24,1%) ei ole elämässään mielekästä tekemistä ja alle puolet heistä pääsee haluamaansa harrastustoimintaan (46,7%). Mielekkäät harrastukset antavat sisältöä elämään. Järjestetty harrastus- ja liikuntatoiminta edellyttää usein kuitenkin taloudellista liikkumavaraa, joka rajaa ruokajakelussa käyvien mahdollisuutta osallistua niihin. Varovasti tulkittuna näyttäisi myös siltä, että kaikkein iäkkäimmille ei välttämättä ole tarjolla mielekästä harrastetoimintaa.

Tulojen riittämättömyydestä huolimatta vanhuuseläkeläisistä 77,8% (n=63) pystyy huolehtimaan veloistaan. Muissa sosioekonomisissa tilanteissa, kuten työkyvyttömyyseläkkeellä (n=30, 53,3%) ja työttömänä (n=25, 48%) olevista noin puolet pystyy huolehtimaan veloistaan. Erityisesti haastateltavat tuovat esiin, että he pitävät velka-asioidensa hoitamisesta kunnia-asiana, joka on osa itsenäistä pärjää-

mistä. Tämä voi osaltaan selittää sitä, miksi vähistä varoista velat pystytään kyllä maksamaan, mutta tulot eivät riitä menoihin. Esimerkiksi toimeentulotuen perusosassa velkoja ei huomioida lainkaan (Kela 2022), minkä vuoksi iso osa perustoimeentulotuesta voi mennä velkojen hoitokuluihin, eikä elämiseen.

(Lähde: ”Ensin ei ylpetyeni antanut lähteä” -selvitys rovaniemeläisten ruoka-avunsaajien hyvinvoinnista, tuen tarpeesta sekä palvelujärjestelmän katvealueista. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten Rakenteellinen sosiaalityö Lapissa -hanke.)

vanhuuseläketä saavia henkilöitä oli Rovaniemellä viimeisimmän tilastotiedon mukaan vuonna 2022 yhteensä 14 842, joista miehiä oli 6 722 ja naisia 8 120. Määrä on kasvanut 2011-2022 vuosien aikana 4 131 henkilöllä.

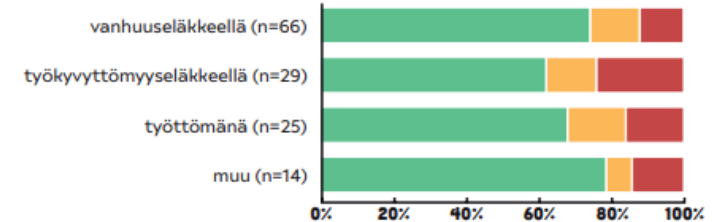
(Lähde: Eläketurvakeskus, päivitetty 4/2023).

työkyvyttömyyseläkkeellä 25-64-vuotiaista asukkaista oli vuonna 2022 7% vastaavanikäisestä väestöstä. Työkyvyttömyyseläketä saavien määrä on laskenut kymmenessä vuodessa 2,1 prosenttiyksiköä.

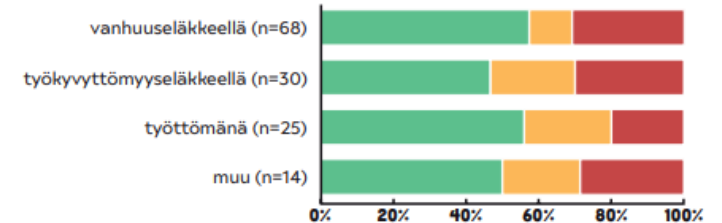
(Lähde: Eläketurvakeskus, päivitetty 4/2023)

Poimintoja Rovaniemen kansalaistalon ruoka-avun saajille toteutetusta kyselystä 2021

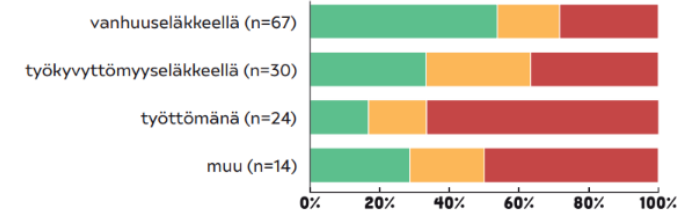
MINULLA ON ELÄMÄSSÄNI MIELEKÄSTÄ TEKEMISTÄ

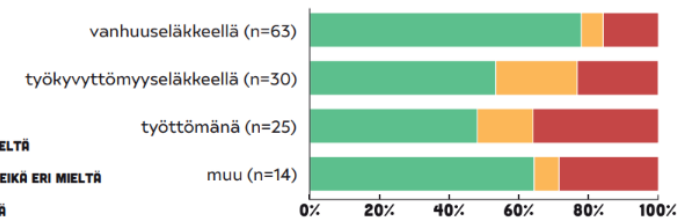
PÄASEN HALUAMAANI LIIKUNTA- JA HARRASTUSTOIMINTAAN

TULONI RIITTÄVÄT MENOIHINI

PYSTYN HUOLEHTIMAAN VELOISTANI

1.3 Kavennamme hyvinvointieroja

HYVINVOINTIEROJEN KAVENTAMINEN VUONNA 2022

Kulttuuripalvelut

Sosioekonomisesti heikossa asemassa oleville mahdollisuuksia harrastuksiin ja elämyksiin

Kaikukortti on ollut Rovaniemellä käytössä vuodesta 2019 lähtien. Sen avulla heikossa taloudellisessa asemassa olevat sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkaat pääsevät maksutta Kaikukorttiverkoston toimijoiden tarjoamiin kulttuuri- ja liikuntapalveluihin. Korttien koordinaatio on ollut kumppanuustyötä kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä kulttuuripalveluiden välillä.

Kulttuuripalveluiden eli kulttuuritoimiston, kirjaston, museoiden ja Lapin kamariorkesterin tapahtumat ja konsertit pyritään pitämään hyvin edullisina tai maksuttomina. Lisäksi huomioidaan erityisesti kohderyhmiä kuten kyläalueita, koululaisia ja korkeakouluopiskelijoita.

Kulttuuritoimisto koordinoi Hyvinvointilähetteen Rovaniemen mallin esiselvitystä (VAHVA sote Lappiin-hanke). Hankkeessa mallinnettiin tiekartta hyvinvointilähetteen kehittämiseksi. Hyvinvointilähetteen kohderyhmänä ovat aikuiset henkilöt, joiden tarpeisiin on vaikea vastata olemassa olevilla sosiaali- ja terveyspalveluilla. Kulttuurisesta yhteistoiminnasta voisi olla tässä kohtaa apua. Päätöstä mallin käyttöönotosta ei ole tehty.

Työllisyyspalvelut

Työmahdollisuudet ja palvelut paremmin tutuksi aikuisille työnhakijoille

Osaamo -hankkeen kautta kehitettiin yhden luokun palvelupistettä aikuisille työnhakijoille ja tuotu kunnan työllisyyspalvelut ja oppilaitosten sekä TE-toimiston palvelut yhteen. Toiminnassa painottui erilaisten työmahdollisuuksien ja palvelujen tuomi-

nen työnhakija-asiakkaiden ulottuville ja tietoisuuteen.

Nuorisopalvelut

Jokaiselle koululaiselle yhdenvertainen mahdollisuus harrastukseen

Harrastamisen Suomen mallin toiminnan tavoitteena on tarjota jokaiselle koululaiselle mieluinen, maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Toiminta järjestetään kaupungin vapaa-ajan palveluiden ja koulujen yhteistyönä. Harrastusten ohjaajina toimivat eri toimintamuotojen ja lajien asiantuntijat esimerkiksi paikallisista yhdistyksistä ja seuroista.

Harrastusten aikataulut määräytyivät koulujen aikataulujen mukaan niin, että jokaisella koululla oli ikäryhmäkohtaiset harrastusikkunat, jotka sijoittuvat pääsääntöisesti iltapäiviin ja nuorempien oppilaiden kohdalla myös aamuun.

Keväällä mukana oli kolmetoista koulua ja harrastuksia järjesti nuorisopalveluiden ja kirjaston lisäksi 11 paikallista toimijaa. Kevään toiminnassa oli yhteensä kuusikymmentä viikoittaista ryhmää ja harrastuksiin ilmoittautui noin 1200 oppilasta.

Syksyllä toiminta laajeni ja sen piiriin saatiin kaikki 26 koulua, joissa käynnistyi yhteensä 135 harrastusryhmää. Harrastuksia järjestää 17 paikallista toimijaa, joilta harrastustoiminta ostetaan ostopalveluna.

Yhdyskuntatekniikka

Joukkoliikenteen pysäkkejä esteettömiksi

Joukkoliikenteen sujuvuutta ja käytettävyyttä edistettiin muun muassa Alakorkalontien loppupään uudella bussipysäkillä ennen 4-tien liittymää. Alakorkalontie/Pappilantie -linjaosuudelle toteutettiin kolme bussipysäkkiä esteettömien kulkuyhteyksiin. Samoin Kiveliöntielle toteutettiin kolme esteettömällä kulkuyhteydellä varustettua bussipysäkk-

Harrastamisen Suomen malli -toiminnan piiriin saatiin kaikki 26 koulua ja syksyllä käynnistettiin yhteensä 135 harrastusryhmää.

Rovaniemen kaupungin hyvinvointieroja kaventavaa toimintaa vuonna 2022

Kaikukortti

Rovaniemen Kaikukorttiverkostoon kuului vuonna 2022 yhteensä 18 kulttuuri-, liikunta- ja uheilukohdetta. Uusia Kaikukortteja jaettiin 1 371 kpl. Korttien käyttökertoja oli 13 856 ja käyttöaste 49,1%. Kaikukortteja on tällä hetkellä aktiivisessa käytössä 1 860 kpl.

Heikossa työmarkkina-asemassa olevia työllistettiin

kunnan eri yksiköihin 136 henkilöä ja työllistämisavustuksilla tuettiin 81 henkilön työllistymistä 3. sektorille.

Erilaisia rekrytointia edistäviä tapahtumia järjestettiin 28 kpl.

Työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun on ohjattu viime vuonna 103 asiakasta kuntakokeilusta.

1.3 Kavennamme hyvinvointieroja

kiä. Hillapolun pysäkin parantamisen yhteydessä asennettiin pysäkkikatos ja kulkuyhteyttä muutettiin esteettömämmäksi. Lentokentän ja keskustan välistä saavutettavuutta pyrittiin kehittämään Lentokenttälínjan kokeilulla n.3kk. Kokeilun tuloksista raportoidaan erikseen.

Ruoka-apuverkosto

Ruoka-apua jakavien huomio lisääntyneeseen avuntarpeeseen

Rovaniemellä toimii ruoka-aputoimijoiden yhteistyöverkosto, joka hakee yhdessä ratkaisuja ja toimintakeinoja Rovaniemellä ilmenevään ruoka-avuntarpeeseen.

Verkostossa oli vuonna 2022 mukana SPR Lapin piiri, Rovaniemen Neuvokas, Rovaniemen seurakunta, Rovaniemen Päiväkeskus, Lapin ortodoksinen kappeliseurakunta ja Rovalan Setlementin Osallisuuskeskus Oodi. Toimijat vastaavat monimuotoisen ruoka-aputoiminnan ja siihen liittyvien tukitoimintojen kautta Rovaniemellä kasvavaan ruoka-avuntarpeeseen. Vapaaehtoisilla on merkittävä rooli ruokajakeluiden toteuttamisessa.

Verkosto tiivistä yhteistyötä yhteisesti havaittujen muutosten vuoksi. Ruoka-avun tarve Rovaniemellä kasvoi ja jaettavissa olevien kauppojen lahjoittamien ruokatuotteiden määrä vähentyi. Kouluilta ja päiväkodeilta jaettavaksi saatavan lämpimän lounaan määrä on pysynyt vielä riittävänä.

Suurimmat kävijäryhmät vuonna 2021 olivat pienillä eläkkeillä ja etuuksilla elävät vanhuuseläkeläiset, työkyvyttömyyseläkeläiset ja työttömät. Vuoden 2022 keväästä alkaen kävijäprofiili muuttui muiden toimijoiden tavoin. Ruoka-avun hakijoiden määrän kasvun taustalta löytyy kaksi keskeistä tekijää; keväästä alkaen sotaa paenneet ukrainalaiset tulivat eri toimijoiden ruokajakelujen piiriin kasvattaen mer-

kittävistä hakijamääriä ja syksyllä yleisesti tiukentunut taloudellinen tilanne elinkustannusten kasvun vuoksi johti yhä useamman avuntarpeeseen. Yhä enenevässä määrin ruoka-apua ovat hakeneet myös työssä käyvät ja lapsiperheet.

Järjestöverkosto

Järjestöt ja yhdistykset lähtökohtaisesti toiminnallaan kaventavat hyvinvointieroja monissa haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien parissa. Kokenustoiminta ja vertaistoiminta, sekä etenkin matalankynnyksen ohjaus ja neuvonta asukkaille oli järjestöverkoston toimijoiden merkityksellistä työtä. Esimerkiksi eri syistä vaikeassa elämäntilanteessa olevien henkilöiden kannustaminen ja tuki nousi järjestöverkoston toiminnassa konkreettisina asioina toiminnan painopisteinä viime vuodelta.

Ruoka-apuverkoston toimijoiden lukuja vuodelta 2022

SPR Lapin piiri	36 ruokajakoa, joista haettiin ruokaa yhteensä 2 890 kertaa. Ruoka-apu tavoitti yhteensä 520 taloutta. SPR toteuttaa ruokajakelua taloudellisen tilannekartoituksen pohjalta rekisteröidyille hakijoille.
Rovaniemen Neuvokas/Kansalaistalo	424 ruokajakoa, joista haettiin kauppojen lahjoittamia tuotteita 25 055 kertaa ja lämmintä lounasta 6 944 kertaa. Vuoteen 2021 verrattuna tuotteiden hakumäärät kasvoivat n. 39 % ja lounaan hakijoiden n. 52 %. Ruokajakelut ovat kaikille avun tarvisijoille avointa matalankynnyksen toimintaa. Neuvokkaan toiminnassa oli mukana yhteensä 218 vapaaehtoista.
Rovalan Setlementin Osallisuuskeskus Oodi	1 203 jakoa kauppojen lahjoittamista tuotteista ja lämmintä lounasta. Ruoka-aputoiminta ensisijaisesti huumeita pistämällä käyttäville ihmisille. Merkittävä osa ei asioi muissa avoimissa ruokajakeluissa.

1.4 EDISTÄMME TERVEELLISIÄ ELINTAPOJA

Ilmiöt, joita erityisesti seuraamme:

- ⊗ Työssä ja opinnoissa jaksaminen
- ⊗ Arkiliikunnan edistäminen
- ⊗ Heikot ruokailutottumukset

1.4 Edistämme terveellisiä elintapoja

Move! -mittaus on perusopetuksen 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen.

(Lähde: Opetushallitus, Päivitetty 12/2022)

Rovaniemen kaupungista Move! mittauksiin osallistui 2022 697 viides- ja 688 kahdeksaluokkalaista, joista noin puolet tyttöjä ja puolet poikia. Kokonaisuudessa Rovaniemeläiset oppilaat suoriutuivat vuotta aikaisempaan mittaukseen verrattuna hyvin. Varsinkin 8. luokkalaisten oppilaat suoriutuivat edellisiin tuloksiin nähden erittäin hyvin. Pojat suoriutuivat yhtä hyvin tai paremmin kaikilla osaluokilla ja tytötkin yhtä hyvin tai paremmin yhtä viidestä osaluokasta lukuun ottamatta.

Viidesluokkalaisten osalta tulokset olivat hieman heikentyneet, muttei hälyttävästi. Pitkällä aikavälillä 2016 vuodesta saakka tulokset ovat pysyneet kuitenkin lähes samoina. Mittausten tulokset käsiteltiin sivistyslautakunnassa, koulutuspalveluiden johtoryhmässä ja niistä tiedotetaan rehtoreita ja koulunjohtajia.

Sairauspäivärahaa saaneiden määrän kehitystä kuvaava indikaattori ilmaisee Sairausvakuutuslain mukaista päiväraha korvausta (sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa, YEL-päivärahaa, tartuntatautipäivärahaa tai luovutuspäivärahaa) vuoden aikana vähintään yhden päivältä saaneiden 25 - 64-vuotiaiden osuuden tuhatta vastaavanikäistä kohti.

Lyhyistä poissaoloista (sairastumispäivä ja 9 sitä seuraavaa arkipäivää) ei ole keskitettyä rekisteritietoa. Kelan rekisterimuuttujaa voi käyttää lähinnä ilmaisemaan pitkittynyttä työ-

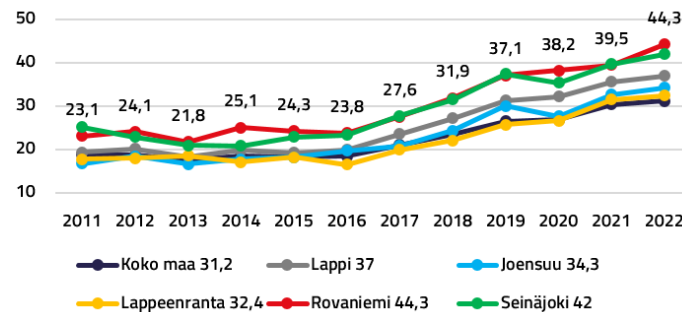
kyvyn alenemista, ja muuttuja toimii kohtalaisen hyvin myös tulevan työkyvyttömyyden ennakointimuuttujana.

Tulkinnassa tulee ottaa huomioon, että luvut sisältävät varsinaisen sairauspäivärahan lisäksi myös muita päivärahaetuksia. Vuonna 2020 alkaneen koronapandemian jälkeen tartuntatautipäivärahan saajien määrä on moninkertaistunut. Tämä kasvatti saajamääriä huomattavasti. (Lähde: Kela, päivitetty 4/2023)

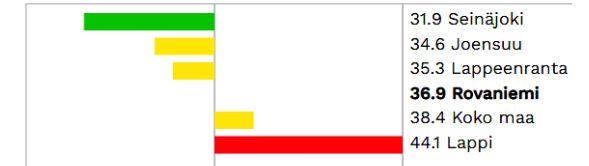
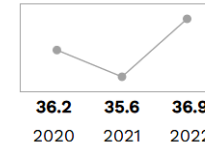
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden indikaattori ilmaisee mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai YEL-päivärahaa saaneiden 18 - 24-vuotiaiden osuuden vastaavanikäisestä väestöstä. Väestösuhteutuksessa on käytetty Kelan vakuutettua väestöä.

Rovaniemellä mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64-vuotiaiden osuus on kasvanut Rovaniemellä ja kaikissa vertailukohteissa. 2011-2022 mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrä on noussut 21,2 henkilöllä/1 000 vastaavanikäistä kohti. (Lähde: Kela, päivitetty 4/2023)

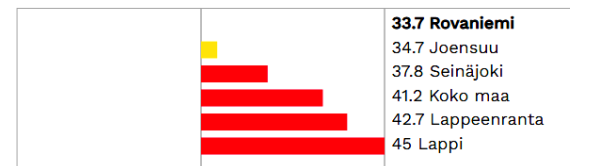
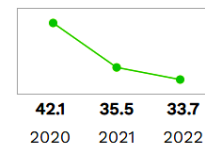
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

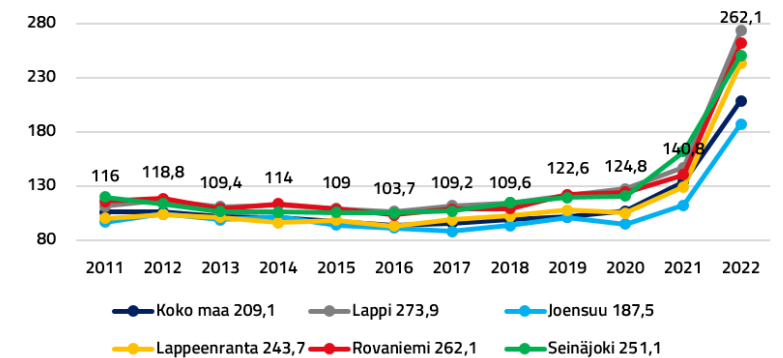
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

1.4 Edistämme terveellisiä elintapoja

Ylipainoa kuvaavat indikaattorit ilmaisevat painoindeksiin perustuen ylipainoisten koululaisten ja opiskelijoiden osuuden prosentteina kouluterveyskyselyn kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. (lähde Sotkanet, päivitetty 6-9/2021)

TERVEELLISTEN ELINTAPOJEN EDISTÄMINEN 2022

Liikuntapalvelut

Monipuoliset liikuntamahdollisuudet terveellisten elintapojen edistäjänä

Uusi liikuntapoliittinen ohjelma (Rovaniemi liikkuu) laadittiin vuonna 2022. Tavoitteena on, että Rovaniemellä olisi Suomen monipuolisimmat liikuntamahdollisuudet vuonna 2030. Jo tälläkin hetkellä kaupungin liikuntamahdollisuudet ovat erinomaiset. Liikuntapaikkaverkosto on kattava ja laaja; ohjattu liikunnan tarjonta on kuntakokoon nähden poikkeuksellisen laajaa; samoin kansalaistoiminnan tukimuodot.

Liian vähän liikkuvien aktivoiminen

Liikuntapalvelujen missiona on kuntalaisten fyysisen aktiivisuuden lisääminen ja liikunnan harrastamisen tukeminen. Erityisesti yritämme aktivoida terveytensä kannalta liian vähän liikkuvia harrastamaan arki-, hyöty- ja vapaa-ajan liikuntaa. Tässä työssä tarvitaan kaikkia toimialoja, palvelualueita ja yksiköitä; kuten myös yhdistyksiä ja yrityksiä. Myös liikuntaa edistävää kansalaistoimintaa tuetaan avustuksin.

Kulttuuripalvelut

Kulttuurikuntoilukartat kannustavat liikkumaan Rovaniemen kulttuuritoimiston tuottamat Kulttuurikuntoilukartat luotiin omatoimiseen ulkoiluun. Niiden tarkoituksena on lisätä liikkujan kulttuurihyvinvointia kaupungissamme ja liikkumisen iloa.

Ikäihmisten tanssit ylläpitävät terveyttä ja mielen hyvinvointia

Kulttuuritoimisto järjesti maksuttomia päivätansseja sekä keskustan, että kylien alueilla. Osallistujamäärä on noussut koronan jälkeen ja palautteessa toivottiin viikoittaisia tansseja. Tanssijoita kerrallaan on ollut n. 40.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuksen yksiköille järjestettiin ruokakasvatus koulutuksia ja tuotettiin ruokakasvatus materiaalia sekä varhaiskasvatuksen että huoltajien käyttöön. Varhaiskasvatus oli mukana Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnassa. Jokaisessa yksikössä oli nimettyä liikuntavastaava, jonka tehtävänä oli tukea Rovaniemen varhaiskasvatuksen liikuntakasvatussuunnitelman toteutumista.

Ruoka- ja puhtauspalvelut

Koulujen ja varhaiskasvatuksen ruokalistat uudistettiin syyslukukauden alusta. Uudistuksen taustaksi kerättiin keväällä toiveita koululaisilta ja päiväkotien lapsilta sekä hyödynnettiin myös aiemmin tullutta palautetta ruokaan liittyen. Ruokalistasuunnittelu on pitkä prosessi, jonka tulokset vaikuttavat kaikkeen keittiöiden toiminnassa. Huomioon otetaan asiakkaiden toiveiden ja mieltymysten lisäksi mm. eri ikäisten asiakkaiden ravitsemussuositukset, ruokalajien monipuolisuus, raaka-aineiden saantimahdollisuudet, toimipaikkojen koneiden ja laitteiden resurssit, sopimukset tilaajan kanssa, henkilöstön määrä, kustannukset, sekä trendit.

Yhdyskuntatekniikka

Virkistys- ja kuntoilupaikkamahdollisuuksien parantaminen

Kaupungin rakennettujen puistojen kunnossapidon hoitolaadun toteutumista tarkastettiin ja ohjeistettiin edellisvuosia tarkemmin. Tavoitteena oli yleis-

Ylipaino, % kehitys			
8. ja 9. luokan oppilaista	2000	2021	muutos
	10,7	18,8	+8,1
ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 2008	2008	2021	muutos
	21,8	29,3	+7,5
lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	2000	2021	Muutos
	7,8	17,4	+9,6

Omaehtoista liikuntaa tukevaa toimintaa ja mahdollisuuksia

Rovaniemellä on yli 400 liikuntapaikkaa, joista kaupungin ylläpitämiä on noin 300. (Lähde: LIPAS-tietokanta)

Lisäksi kaupungin alueella on runsaasti mm. Metsähallituksen ylläpitämiä retkeily- ja ulkoilupalveluja.

Liikuntapaikkavarauksia tehtiin yhteensä 59 205.

Ohjatun liikunnan ryhmissä oli yhteensä 40 722 käyntikertaa ohjatun ryhmäliikunnan tarjonnassa oli 130 säännöllistä viikottaista ohjausta.

Kulttuurikuntoilukarttoja oli 5 erilaista

1.4 Edistämme terveellisiä elintapoja

sesti entistä viihtyisämpi kaupunkiympäristö. Esimerkiksi Kirkkolammenpuistossa parannettiin kasvien elinvoimaisuutta ja siten puistoalueen viihtyisyysarvo koheni merkittävästi. Vanhan torin alueella mm. korotettiin maakumparetta, jota talviaikana voidaan käyttää pulkkamäkenä.

Leikkipaikkojen peruskorjausohjelma päivitettiin. Sen yhtenä tavoitteena oli leikkipaikkojen saavutettavuuden parantaminen. Etäisyys kodista lähimpään leikkipaikkaan määritettiin jatkossa 500 metriin. Puistojen leikkipaikoista peruskorjattiin kolme leikkipaikkaa. Leikkipaikkojen yhteyteen lisättiin ulkokuntoiluvälineitä asukkaiden omaehtoiseen kuntoiluun.

Maastossa tehdyn käyttöseurannan perusteella Ounasvaaralla keuhkoitettiin kahta kovassa käytössä kulunutta kävelypolkuosuutta rakentamalla ne sorapintaiseksi. Paitsi Ounasvaaran maaston kulumisen ja alkavan eroosion torjunta, niin myös polkujen soraaminen paransi huomattavasti esteetöntä luontoliikkumista. Tästä hyötyivät etenkin lapsiperheet ja senioriliikkujat. Yhteensä polkuja sorastettiin n. 1100 metriä.

Kaupungin lähilaavuilla parannettiin esteetöntä liikumista vaihtamalla laavujen edustan karkea sorapinta kivituhkapinnoitteeksi, jotta liikkuminen esimerkiksi pyörätuolia käyttäen olisi helpompaa. Laavujen puuvajojen rakenteita muutettiin siten, että myös pyörätuolilla liikkuvan käyttäjän on mahdollista saada polttopuut ilman apua puuvajasta.

Työllisyyspalvelut

Työttömien terveystarkastukset, työkyvyn arviointi sekä kasvokkainen kohtaaminen

Työllisyyden kuntakokeilussa kehitettiin asiakasvas- taava -toimintamallia sekä lisättiin kasvokkaista palvelua työnhakija-asiakkaille. Lisäksi yhteistyömalleja on rakennettu muun muassa työttömien terveystar-

kastusten osalta sekä työ- ja toimintakyvyn arviointiin ohjaamisen osalta.

Työllisyyden kuntakokeilussa kokeiltiin ja kehitettiin aktiivisia työvoimapalveluita, esimerkiksi työkyvyn arviointipalvelua ja Työnhaun kioski-palvelua. Osa-työkykyisten osalta panostettiin palveluverkoston ja työhönvalmennuksen palveluiden kehittämiseen.

Elinkeinopalvelut

Yrittäjien työssä jaksamisen tuki

Työllisyyden ja hyvinvoinnin kannalta myös yrittäjien jaksaminen on tärkeää. Yrittäjien kriisikeskus käynnisti toimintansa Rovaniemellä vuonna 2022 ja sen palveluista tiedotettiin yrittäjille aktiivisesti Business Rovaniemen uutiskirjeessä. Yrittäjien kriisikeskus sekä ELY-keskuksen ylläpitämä Yrittäjien talousapu tarjosivat maksutonta neuvontaa yrittäjille kriisitilanteissa.

Järjestöverkosto

Järjestöverkoston toimijat edistivät kaupunkilaisten sekä fyysistä, että psyykkistä hyvinvointia monipuolisesti ja usein asukkaiden tai kohderyhmien toiveiden mukaisesti. Liikunnallisia tapahtumia kohderyhmien toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja parantamiseksi, urheilutapahtumia, taideterapiaa, elintapaohjausta ja ruokakursseja.

2. ARJEN TURVALLISUUS

Turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat monet asiat. Kysymys turvallisuuden tunteesta voidaan myös ymmärtää monella tavalla. Siihen voivat vaikuttaa omien kokemusten lisäksi läheisten kokemukset, erilaisten rikosten tai onnettomuuksien uutisointi tai yleinen epävarmuus (Sotkanet).

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kaatumisen tai putoamisen vuoksi sairaanhoitoa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden potilaiden hoitajaksojen lukumäärän. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. (Lähde: THL Sotkanet, päivitetty 5/2023)

Vammojen tai myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut

Indikaattorit ilmaisevat vuoden aikana päädiagnoosilla vammat, myrkytykset ja eräät muut ulkoisten syiden seuraukset sairaalahoidossa osuuden vastaavanikäistä kohti. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Sairaalahoitoa tarvitsevat iäkkäiden henkilöiden tapaturmat merkitsevät yleensä lievää vaikeamman vamman syntymistä, joka vaikuttaa ikään-tyvän henkilön terveyteen ja hyvinvointiin. (Lähde: THL Sotkanet, päivitetty 5/2023).

ARJEN TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN 2022

Asukkaille kursseja ja tietoa varautumisesta

Rovaniemen kaupunki järjesti syksyllä 2022 kolme väestönsuojan hoitaja -kurssia sekä kolme 72h- varautumisen kurssia. Kurssien kouluttajina toimi SPEK:n asiantuntija sekä kaupungin turvallisuusasiantuntija. Kurssit olivat osallistujille maksuttomia. Kurseille osallistui yhteensä 81 henkilöä. Valmisteltiin myös kylien valmiussuunnitelmien päivittämisen projektia.

Kadut ja väylät

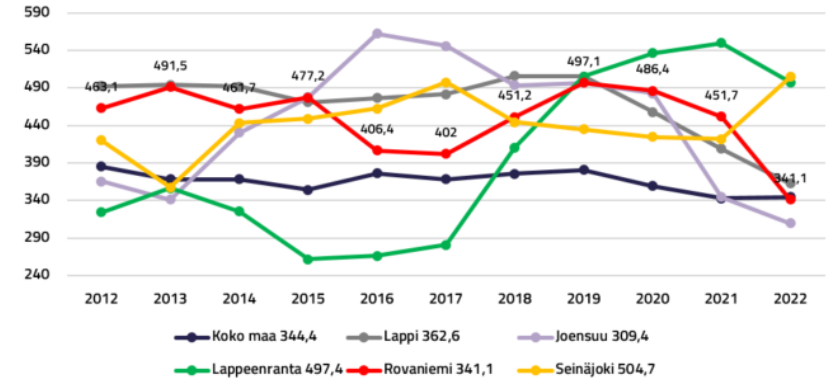
Liikenneturvallisuutta parannettiin muun muassa suojateiden suojausrakenteiden, kuten korotettujen suojateiden tai ympyräkaarihidasteiden avulla Kolpeneentie-Matkajängäntien risteyksessä (korotettu suojatie), Rinteentie (korotettu suojatie), Kiertotie/Sompiontie (ympyräkaarihidaste), Ritarinne (korotettu suojatie Mantantie/Ansakuja). Katujen rakentamis- ja peruskorjaushankkeiden yhteydessä rakennetaan tai parannetaan pääsääntöisesti myös liikenneviheralueita, jolloin ne osataan lisäivät liikumis- ja asuinympäristön viihtyisyyttä.

Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita kehitettiin Karhuntien ja Vaaranlammentien välisen jalankulku- ja pyörätien perusparantamisella. Myös puuttuva yhteys Karhuntieltä Korkalovaarantielle rakennettiin. Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden kehittämistä aloitettiin myös Valtakadun peruskorjauksen yhteydessä. Hanke on kaksivuotinen ja valmistuu 2023 aikana. Vennivaaran uuden kaava-alueen toteutuksessa rakennettiin jalankulku- ja pyöräteitä asemakaavan mukaisesti.

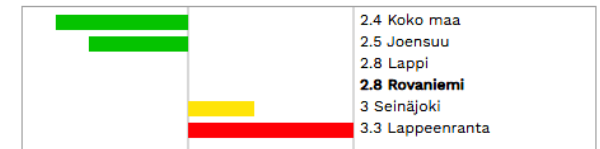
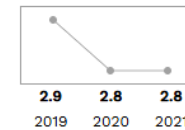
Katuvalaistus

Vanhoja puuvalaisinpylväitä ja ilmajohtoja uusittiin ja muutettiin maakaapeleiksi, metallipylväiksi ja ledivalaisimiksi noin 200 kappaletta. Tämän lisäksi kaikille peruskorjatuille tieosuuksille ja uusille rakennetuille teille asennettiin maanrakennusurakan yhteydessä uudet metallipylväät ja ledivalaisimet. Koulujen jättöalueilla katuvalaisimien päällä oloaika säädettiin pidemmäksi, etteivät valot sammu juuri koulujen alkamis- ja loppumisaikoihin. Tällä lisätään paitsi koulumatkojen turvallisuutta mutta myös viihtyvyys lisääntyy.

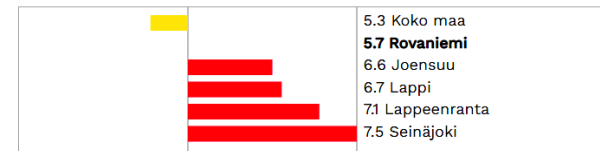
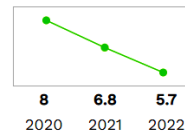
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Vammojen tai myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, %

Vammojen tai myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25-64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

2. ARJEN TURVALLISUUS

RIKOSTILASTOJA

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden väkivaltarikosten eli henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten osuuden tuhatta asukasta kohti.

Trendit ovat lähtökohtaisesti vertailukelpoisia muiden samankaltaisten kuntien välillä, koska väkivalta tulee ilmi pääosin muutoin kuin poliisin kohdenneulla valvonnalla, joka voi vaihdella kunnittain. Lievemmillä väkivallanteoilla on suurempi vaikutus vuosittaiseen lukuun, koska lievempi väkivalta on merkittävästi yleisempää kuin vakava väkivalta. (lähde: Tilastokeskus 5/2023)

Päihtyneiden säilöönnotot / 1 000 asukasta indikaattori ilmaisee päihtymyksen vuoksi säilöön otettujen osuuden tuhatta asukasta kohti. Indikaattori kertoo osaltaan myös viranomaisten aktiivisuudesta ja resursseista.

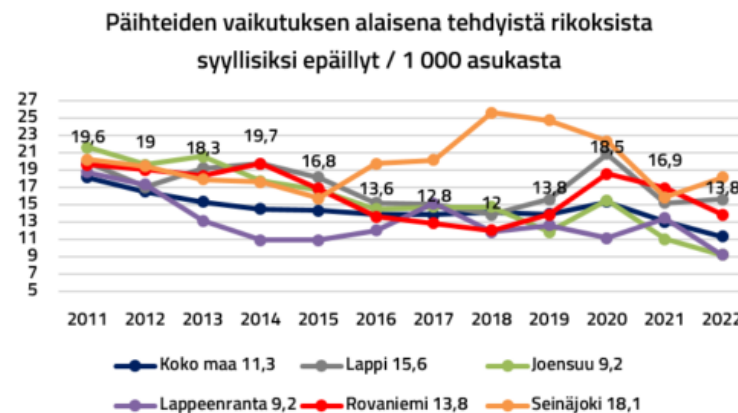
Päihdekäytöstä voi aiheutua myös monenlaista haittaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle sekä asukkaiden viihtyvyydelle. Päihtymys mm. madaltaa riskiä aggressiiviseen käyttäytymiseen. Päihdekiinniotot ilmentävät osaltaan päihdeiden ongelmakäyt-

töä ja kertovat kuntien ennaltaehkäisevän päihdetöiden onnistumisesta. (Lähde: Tilastokeskus, päivitetty 5/2023)

Päihdeiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt / 1 000 asukasta

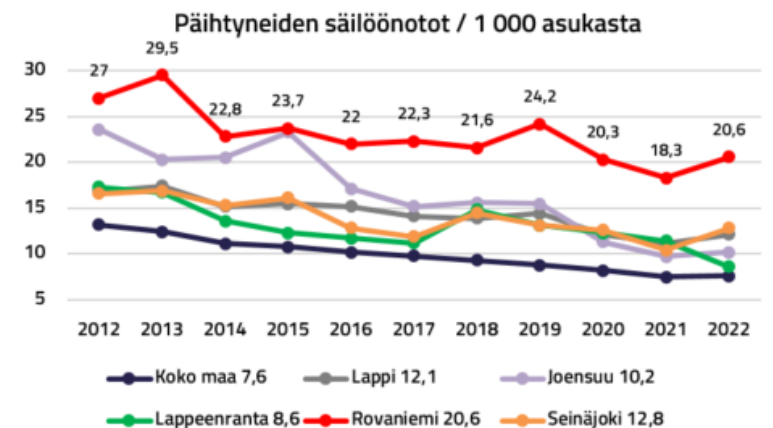
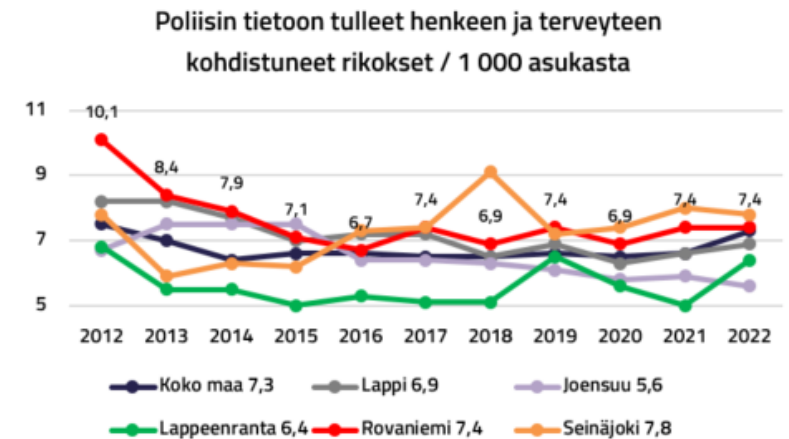
Indikaattori ilmaisee vuoden aikana poliisin tietoon tulleiden päihdeiden vaikutuksen alaisena tehtyjen rikosten, rikkomusten ja liikenteen vaarantamisten syylliseksi epäiltyjen osuuden tuhatta asukasta kohti. Sama henkilö voi olla syylliseksi epäiltynä useita kertoja saman vuoden aikana eri tai samasta rikoksesta. Jos henkilö esimerkiksi pahoinpitelee kahta henkilöä, tulee tästä tilastoon kaksi epäiltyä vaikka kyseessä olisi ollut yksi ja sama henkilö. Rikoksista epäiltyjen lukumäärä on eri asia kuin syylliseksi todettujen lukumäärä.

Indikaattori kuvaa osaltaan alkoholin ja huumeiden käytön aiheuttamia ongelmien määrää ja niiden yleisyyttä. Tilastoitujen rikosten määrään ja kehitykseen vaikuttavat muutokset poliisikäytännöissä, poliisin käytössä olevissa laitteissa ja kansalaisten aktiivisuudessa ilmoittaa rikoksista poliisille. Myös lainmuutokset vaikeuttavat vertailua eri vuosien ja eri rikostyyppien välillä. (lähde: Tilastokeskus, päivitetty 5/2023)

Poliisille ilmoitetut rikokset (kpl määrät)	2020	2021	2022	muutos 2021-2022
Omaisuusrikokset yhteensä	2 464	2 037	2 134	97
Väkivaltarikokset yhteensä	458	498	496	-2
Huumausainerikokset yhteensä	647	403	359	-44

(Lähde: Poliisi, 3/2023)

3. HYTE-KERROIN JA TEAVIISARI

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin

HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös soteuudistuksen jälkeen.

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella:

- toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista (15 indikaattoria) ja
- tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista (6 indikaattoria).

Yhteensä indikaattoreita on 21. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräajoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja. Prosessi-indikaattoritiedot ovat osa TEAviisari-kokonaisuutta (s. 34).

Miten kannustinrahan määrä lasketaan?

Alustavasti on kaavailtu, että jaettava summa olisi noin 100 miljoonaa euroa ja se otetaan käyttöön vuonna 2023 alkaen. Tämä ei ole korvamerkittyä, vaan yleiskatteellista, eli se sisältyy kunnan saamaan valtionosuuteen. Kunta voi käyttää saamansa summan valtionosuuden perusteissa osoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

Käytännössä kunnan saama summa lasketaan seuraavasti:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta x kunnan asukasluku x kunnan HYTE-kerroin / kokonaan hyte-kerroin, joka vuonna 2023 on 67.

Perushintaan vaikuttavat koko jaettavana olevan rahamäärän lisäksi laskentavuoden asukasmäärät kunnissa ja kuntien laskelmassa saamat HYTE-kertoimen arvot. HYTE-kerroin on keskiarvo pro-

sessi-indikaattoreiden pistemäärien keskiarvosta ja tulosindikaattoreiden pistemäärien keskiarvosta. Sekä tulosindikaattoreilla että prosessi-indikaattoreilla on molemmilla yhtä suuri painoarvo HYTE-kertoimessa.

Arviota tulevasta osuudesta voi tarkastella THL:n laskelman mukaan esimerkiksi vuoden 2022 tiedoista. Rovaniemellä HYTE-kerroin olisi ollut 72, joka tarkoittaa 20,5 euroa per asukas, kun asukkaita oli 64 535 (12/2022). Tämä olisi tarkoittanut, että hyte-kertoimen osoittama osuus valtionosuuksista Rovaniemen kaupungille olisi vuonna 2022 ollut 1 322 967 euroa.

Lisätietoa ja yksityiskohtaiset indikaattorikuvaukset löytyvät Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilta:

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

HYTE-KERROIN Rovaniemi	2021	2022
HYTE-kerroin € / asukas	17,8	20,5
HYTE-kerroin, 0 - 100	63	72
HYTE-kerroin, 1 000 euroa	1130,7	1315,6

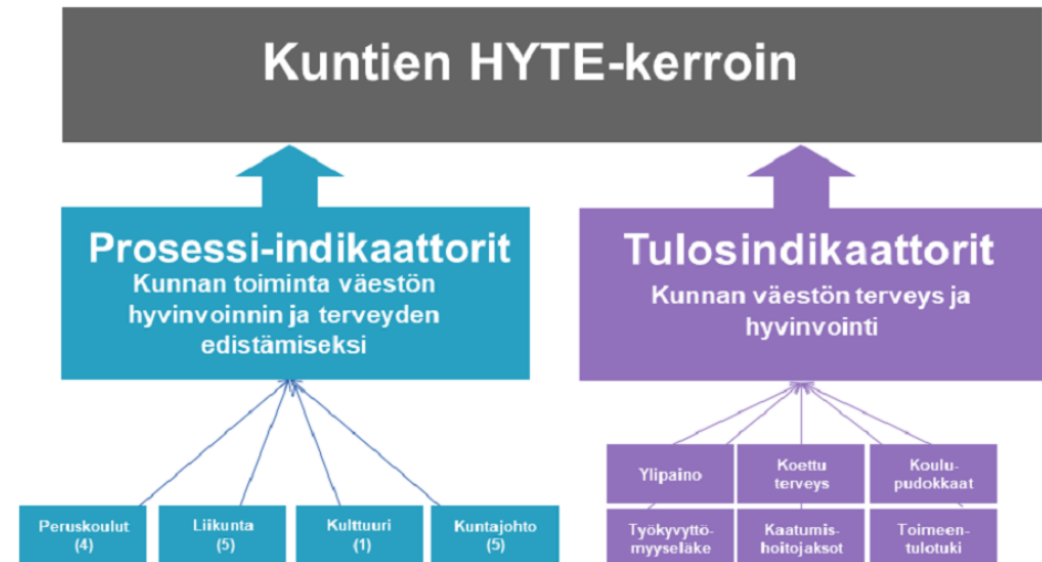
Lähde: Sotkanet, päivitetty 12/2022

Selitteet:

HYTE-kerroin, 1 000 euroa (ind. 5355) Indikaattori ilmaisee HYTE-kertoimen arvon tuhansina euroina.

HYTE-kerroin, 0 - 100 (ind. 5340) Indikaattori ilmaisee HYTE-kertoimen asteikolla 0 - 100 eli keskiarvo tulosindikaattoreiden keskiarvosta ja prosessi-indikaattoreiden keskiarvosta.

HYTE-kerroin euroa / asukas (ind. 5341) Indikaattori ilmaisee HYTE-kertoimen arvon muutettuna euroiksi asukasta kohden.

3. HYTEKERROIN JA TEAVIISARI

HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit	2022
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	86
kuntajohto	
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100
Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja -foorumeita	100
Liikunta	
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	0
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100
Peruskoulu	
Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	100
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	83
Koulussa on pitkiä liikuntavälitunnit	52
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	48
Kulttuuri	
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä - TEA, pistemäärä	100

HYTE-kertoimen tulosindikaattorit	2022
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	59
Kokee terveydentilansa keskimertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-	38
Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori	55
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	100
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-	58
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	56
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu	48

7. HYTEKERROIN JA TEAVIISARI

THL:n Terveysten edistämisen aktiivisuus –mittarit (TEAviisarit)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kyselyjen avulla tietoa kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Tiedonkeruilla selvitetään THL:n mukaan esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä. Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin. Tietoja käytetään hyvinvointijohtamisen välineenä useissa kunnissa.

TEAviisarit näyttävät kaupungin terveydenedistämistyön suunnan. TEAviisareilla mitataan kuntajohtoa, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, liikunnan, perusterveydenhuollon, ammatillisen koulutuksen ja ikääntyneiden palveluiden terveyden edistämisen aktiivisuutta. HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit on valittu TEAviisarin sisältämistä kyselyistä.

Muutosta lukemissa voivat selittää paitsi todelliset muutokset toiminnassa myös kysymysten tulkinta eri vastauskerroilla tai vastaajien vaihtuminen vuo-

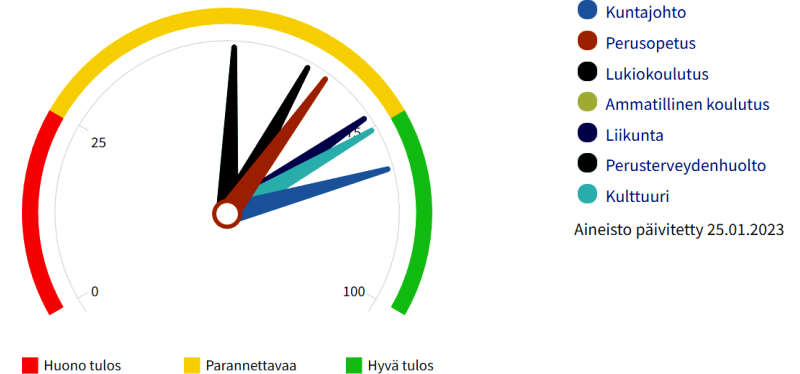
sittain. Tähän vaikuttaa erityisesti se, että osa kysymyksistä on hieman monitulkinnallisia. Kaikki sektorit ei päivitetä joka vuosi. Tiedonkeruut toteutetaan vuorovuosin siten, että perusterveydenhuollon, liikunnan, ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden kyselyt ovat parillisina vuosina ja parittomina peruskoulut, kuntajohto ja kulttuuri. Ammatillinen koulutus –osio löytyy TEAviisarista nimellä Rovaniemen koulutuskuntayhtymä.

Kuvioiden lähteet, lisätietoa ja tarkemmat kyselykonaisuuudet ja tulokset löytyvät TEAviisarin verkkosivuilta:

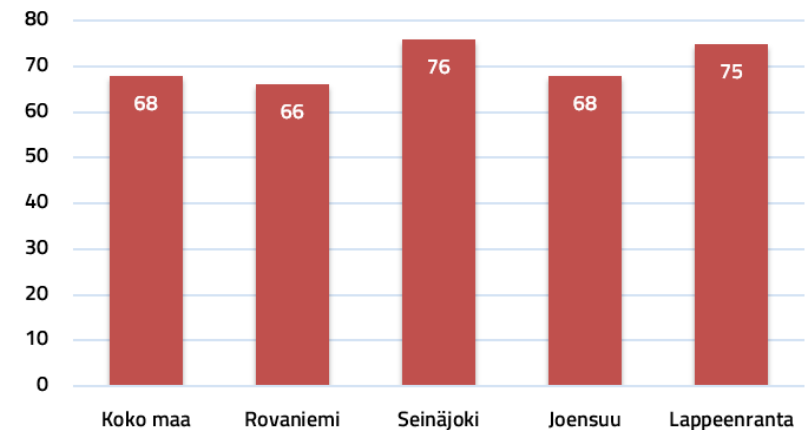
<https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/index>

Kaikki sektorit : Rovaniemi 2022

TEAviisari kaikki sektorit 2022

Pisteet (Rovaniemi)	2022	2021	2020	2019	2018
Kaikki sektorit	66	64	64	71	72
Kuntajohto		81	..	83	..
Perusopetus		69	..
Lukiokoulutus		..	62	..	58
Ammatillinen koulutus		..	60	..	66
Liikunta	73	..	63	..	82
Perusterveydenhuolto	51	..	38	..	66
Kulttuuri		75	..	75	..

4. HAVAINTOJA HYVINVOINTIMUUTOKSISTA

Havaittujen hyvinvointimuutosten osalta toteutettiin sähköinen lomakekysely Rovaniemen kaupungin palvelualueille, toisen asteen oppilaitoksille ja kaupungissa toimivalle järjestöverkostolle. Kyselyssä pyydettiin kertomaan havaituista asiakkaiden/ kohderyhmän hyvinvoinnissa tapahtuneista mahdollisista muutoksista, mistä taustatekijöistä muutokset johtuvat, sekä miten niihin on pystytty vastaamaan. Havaintoja antoi yhteensä 25 toimijaa.

Korona-ajan vaikutukset

Yhteenvetona vastauksissa toimijasta riippumatta korostui ja kuvattiin lähes poikkeuksetta erilaisia korona-ajan vaikutuksista yleisesti asukkaiden, tai eri kohde- ja ikäryhmien hyvinvointiin.

Ihmiset ovat aktivoituneet ja lähteneet liikkeelle koronarajoitusten väistyttyä. Tämä on huomattu kaikessa toiminnassa kuten tapahtumien järjestämisessä ja ryhmätoiminoissa. Myös erilaiset virtuaali- ja verkkopalvelut, sekä kohtaamiset on otettu omaksi ja nähtävästi tulleet jäädäkseen ns. kasvokkaisen kohtaamisen rinnalle.

Pitkään jatkunut korona-pandemia tilanne on johtanut vastausten perusteella siihen, että esimerkiksi ns. sosiaalinen velka on kasvanut. Kohtaamisia ja muiden ihmisten seuraa on kaivattu, mutta useat vastaajat huomioivat eri ikäryhmistä tai toiminnan kohderyhmistä riippumatta, että kotoa lähteminen ja kynnyksen sosiaalisiin tilanteisiin on monilla kasvanut. Esimerkiksi Neuvokkaan vapaaehtoiskeskukseen tukipyynnöt vapaaehtoisten antamaan apuun ovat kasvaneet paljon.

Vastauksissa huomioitiin lisäksi, että koronarajoitusten aikana piilossa olleet ilmiöt ovat selkeästi kärjistyneet kun sinä aikana katkolla olleet erilaiset ennaltaehkäisevät ja matalankynnyksen tukimuodot ovat ehtineet huonontaa apua tarvitsevien tilannetta siten ettei ns. ennaltaehkäisevä tai varhainen apu enää vaikuttaisi riittävältä.

Havaittuihin muutoksiin on vastattu ja reagoitu järjestämällä keskustelumahdollisuuksia sekä ryhmissä, että henkilökohtaisesti. Myös ammattilaisille on järjestetty kohdennettua lisäkoulutusta, otettu käyttöön uusia toimintamalleja, lisätty henkilöresurssia tai resurssija on kohdennettu uusilla tavoilla, sekä vahvistettu ja kehitetty yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Korona-ajan jälkivaikutukset etenkin nuoriin nousi vastauksissa vahvasti esille:

- Nuorten mielenterveyden haasteet ovat edelleen kasvaneet ja monimuotoistuneet.
- Turvattomuuden tunne ja erilaiset mielenterveyden häiriöt ovat selkeästi tunnistettavissa, mutta vaikutukset mielenhyvinvointiin kokonaisuudessaan ei ole vielä edes tiedossa, vaan ne näkyvät vasta myöhemmin nuorten elämässä.
- Korona-ajan poikkeustilanne varmasti kärjistänyt piilossa olleita ilmiöitä.
- Nuorten eristäytyminen koteihin ilman sosiaalista kanssakäymistä oman ikäistensä kanssa näkyy tällä hetkellä suurina ongelmina ja epävarmuutena.
- Ryhmäytyminen ja muu yhdessä tekeminen on haasteellisempaa nuorten aktiivisuuden näkökulmasta, kun etänä oli niin helppoa "piiloutua" koneen taakse.
- nuorten tunne yksin pärjäämisen velvoitteesta.
- mahdollinen pandemian tuoma tauko ihmisten tapaamiseen aiheuttaa ahdistusta sekä koetaan, että tuntemattomien ihmisten tapaaminen pelottaa.

Palveluiden tarjoajien puolelta koronan vaikutukset heijastavat edelleen osin myös toiminnan järjestämisen näkökulmasta. Tämä ilmenee esimerkiksi tapahtumien järjestämisessä viime hetken ostopäätöksinä/ilmoittautumisena. Erilaiset liikkeellä olleet taudit ovat vaikeuttaneet tapahtumien ja vierailujen järjestämistä esimerkiksi vierailukieltoja palvelukodeissa ja päiväkotiryhmien vierailujen peruuttamisia.

Elinkeino ja työllisyys kokonaisuutena vaikuttaisi toipuneen tai on toipumassa poikkeusolosta hyvin. Koronan väistymisen myötä elinkeinoelämä on palautunut raiteilleen laajasti kaikilla toimialoilla, työttömyysluvut ovat tulleet selvästi alaspäin ja työmarkkinat vetävät.

Muita huomioita

Inflaatio ja hintojen nousu on näkynyt kasvavana ruoka- ja muun avuntarpeena järjestöissä ja seurakunnalla. Esimerkiksi enenevässä määrin ruoka-apua ovat hakeneet myös työssä käyvät ja lapsiperheet.

Työttömissä on asukkaita joiden ensisijaisena palvelutarpeena on sosiaali- ja terveys/kuntoutuspalvelut ja vastuu asiakasprosesseista pitäisi olla siellä. Ennaltaehkäisevään työhön pitäisi panostaa kaikissa palveluissa ja palvelualueilla. Mielenterveyden haasteet näkyivät nuorissa työnhakijoissa. Vuosien palveluvelka työttömillä työnhakijoilla, pitkittynyt työttömyys. Palveluja pitäisi voida viedä koteihin ja lähioihin. Lakisääteiset palvelut (esim TYP) ei toteudu lain mukaisesti, odotusajat palveluihin ovat pitkiä. Työllisyyspalveluilta puuttuu tarvittavat vastinparit monialaisesta yhteistyöstä ja yhteinen sitoutuminen monialaisen palvelumallin kehittämiseen ja yhteisten tavoitteiden kirkastamiseen puuttuu.

Järjestöjen asiakkaisissa nähdään Sote- ja kasvatusalan pitkään jatkunut henkilöstö- ja resurssipula. Lapsiperheille ja lapsille saatavissa palveluissa palveluketjujen toimivuuden aukkoja kun palvelujen ja avun tarpeet eivät kohtaa ryhmissä, jotka tarvitsisivat apua. Huumekuolemien määrä on kasvanut viime vuosina merkittävästi (esim. THL). Tämä muutos tulisi ehdottomasti huomioida huumeita käyttävien ja heidän läheistensä palveluissa.

4. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN ORGANISOINTI ROVANIEMEN KAUPUNGISSA 2022

Terveydenhuoltolain §12 (2023 alkaen laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä §6) mukaisesti kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ja nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Rovaniemellä 31.12.2022 saakka voimassa olleen hallintosäännön mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahot määriteltiin seuraavasti:

§29 Kaupunginhallitus

Asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen strategisesta ohjauksesta kaupunkistrategian mukaisesti. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön johtamisesta ja kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä koko kaupungin alueella, sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävän yksityiskohtaisemmasta organisoinnista ja määrää vastuuviranhaltijat tehtäviinsä.

§31 Kaupunginhallituksen alainen Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto

Kehittää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikköraajat ylittävää poikkihallinnollista johtamista ja toimintamalleja seuraavista näkökulmista:

1. yhteensovittaa ja seurata koko kaupunkikonsernin osalta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisia linjauksia sekä raportoida niistä kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle;
2. yhteensovittaa ja seurata hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavien päätösten ennakoivaikutusten arviointia;
3. tehdä yhteistyötä vanhus- ja vammaisneuvoston sekä nuorisovaltuuston kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvissä asioissa;
4. toimia ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavana toimielimenä ja valmistella yhteistyössä toimialojen kanssa ehkäisevän päihdetyön suunnitelman osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmaa;
5. toimia maahanmuuttoon liittyvissä asioissa vastaavana toimielimenä;
6. vastata hyvinvointikertomuksen valmistelusta;
7. toimia läheisessä yhteistyössä hyvinvointiryhmän kanssa;
8. seurata työllisyyden hoidon vaikuttavuutta kaupungissa.

§25 Kaupunginjohtajan erityisenä tehtävänä on vastata:

1. kaupungin elinvoiman ja kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä;

Hyvinvointiryhmä :

Moniammatillinen hyvinvointiryhmä, jossa oli 17 jäsentä eri palvelualueilta. Ryhmän tehtävät oli määritelty vastaamaan HYTE-jaoston tehtäviä valmistelevana asiantuntijaryhmänä.

Kaupunkistrategia, erillisohjelmat ja suunnitelmat

Kaupunginvaltuuston 23.5.2022 hyväksymässä Rovaniemen kaupunkistrategiassa määriteltiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja niille tarkemman tason alatavoitteet. Lautakuntakohtaiset hyvinvointitavoitteita tukevat strategiset toimenpiteet, mittarit ja seuranta tapahtuu osana talouden vuosikelloa ja -asiakirjoja. Kaupunkistrategia on ylin toimintaa ohjaava suunnitelma.

Erillisohjelmissa ja suunnitelmissa on kuvattu ja kirjattu konkreettisia tekoja, mittareita ja vastuutahoja, joilla edistetään asukkaiden hyvinvointia tietyn kohderyhmän tai aihealueen kokonaisuudessa. Ohjelmat voivat edistää ja läpileikata useaa hyvinvointitavoitetta. Vuonna 2022 voimassa olleet hyvinvointia ja terveyttä edistävät ohjelmat:

- **Lasten Rovaniemi –lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuoteen 2025.** Suunnitelma sisältää kuusi tavoitetta ja näille yhteensä 34 toimenpidettä.
- **Rovaniemen kulttuuriohjelma 2021-2025.** Kaupunkilaisten ja ammattilaisten avulla syntyivät kulttuuriohjelman visio ja sen toteutumista ohjaavat teemat (5) sekä kulttuurilupaukset, joita on yhteensä kahdeksan.
- **Hyvää elämää ikääntyneenä –ikäihmisten hyvinvointiohjelma** tavoitteet (5kpl) ja niille toimenpiteet (48kpl).
- **Kotouttamisohjelma 2019-2024**
- **Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelma**
- **Varhaiskasvatussuunnitelma, Esiopetusosuunnitelma, Perusopetusosuunnitelma ja koulutuspalveluiden toimintasuunnitelma 2020-2025**

5. YHTEENVETO JA HUOMIOITA

Rovaniemellä tehtiin vuonna 2022 monipuolisesti työtä asukkaidemme ennaltaehkäisevän hyvinvoinnin edistämiseksi. Asukkaille tarjottiin mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvään elämään; esimerkiksi omaehtoiselle liikunnalle, kulttuurille ja harrastamiselle on hyvät mahdollisuudet. Huomioimme toiminnassamme eri väestöryhmiä ja saavutettavuuteen sekä yhdenvertaisuuteen on kiinnitetty viime vuosina huomiota useiden palveluiden ja toiminnan järjestämisessä.

Palveluista ja eri toimijoilta saadun palautteen perusteella koronapandemian ns. jälkivaikutukset näkyvät eri väestöryhmissä hyvinvoinnin ja arjen haasteina. Etenkin sosiaaliin suhteisiin ja kohtaamisiin tarvitaan tukea. Vastausten perusteella myös joidenkin sosiaali- ja terveyspalveluiden palveluvelka ja varhaisen tuen puuttuminen poikkeusolojen aikana on lisännyt ja syventänyt avuntarvetta.

Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haastavaan tilanteeseen, sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn on reagoitu ja otettu käyttöön erilaisia ennaltaehkäiseviä ja varhaisen puuttumisen keinoja. Myös ikäihmisten omaehtoisen aktiiviseen elämään oli mahdollisuuksia monipuolisesti.

Painopiste 1, lasten ja nuorten turvallinen kasvu

- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden (vähintään 10kk/v) ja pienituloisuusasteen tilastoissa muutokset tapahtuvat hitaasti pitkällä aikavälillä. Lapsiperheiden osalta kehitys on ollut hienoisesti positiivinen eli laskeva. Esimerkiksi koko maassa keskimäärin toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden lapsiperheiden määrä on samalla ajanjaksolla hieman noussut ja lasten pienituloisuusaste on laskenut vähemmän.
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 18-24 -vuotiaiden nuorten aikuisten osalta määrä on myös laskenut hieman kymmen vuoden tarkastelujaksolla. Huomioitavaa kuitenkin on, että aikaisemmin tasainen lasku on pysähtynyt vuonna 2017 ja pysynyt samassa vuodesta 2020.

- Positiivista on että, nuorisotyöttömyys laski vuonna 2022 koronaa edeltävälle ajalle ja jopa hieman alhaisemmaksi (2019 11,8% -> 2022 11,3%).
- Huolestuttavaa on, että depressiolääkkeistä korvausta saaneiden nuorten aikuisten määrä on ollut selkeässä nousussa vuodesta 2017 lähtien. Vuonna 2022 18-24 -vuotiaiden ikäryhmästä 8,9% sai korvausta depressiolääkkeistä kun vuonna 2017 heitä oli 4,5%.
- Huolestuttavaa muutosta on tapahtunut 15-17 vuotiaiden nuorten rikosepäilyjen kasvussa. Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla vuosina 2011-2016 rikosepäilyt olivat tasaisesti laskussa, mutta vuodesta 2017 lähtien ja etenkin viimeisten kolmen vuoden aikana epäilyt ovat nousseet takaisin vuoden 2011 tasolle eli 85 henkilöön 1 000 vastaavan ikäistä kohti. Alimmillaan vuonna 2016 määrä oli 43,7.
- Syrjäytymisriskissä olevien nuorten aikuisten määrä pysyy koronavuoden hetkellistä nousua lukuun ottamatta vuodesta toiseen lähes ennallaan. Syrjäytymisriskissä oleviksi lasketaan tilastossa 18-24 -vuotiaat, jotka eivät ole työssä, opiskele tai ole varusmiespalveluksessa.

Painopiste 2, tuemme yhteisöllisyyden vahvistamista

- Rovaniemellä +75 -vuotiaiden ikäryhmästä 59,3% asuu yhden hengen asutokunnissa. Määrä on suhteellisesti paljon ja korkeampi kuin esimerkiksi koko maassa (56,5%) tai Lapissa (56%) keskimäärin.
- Päätöksenteko-osallisuutta kuvaava äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa on laskenut Rovaniemellä vuodesta 2008 lähtien. Vuonna 2008 äänioikeutetuista kuntalaisista äänesti 58,1% ja viimeisimmässä kuntavaaleissa 2021 äänestysprosentti oli 50,3%.
- Rovaniemen Kansalaistalon ruoka-avussa kävijöille teh-

dyn kyselyn vastausten perusteella etenkin työkyvyttömyyseläkkeellä olevat eivät tunne olevansa osa itselle tärkeää yhteisöä tai koe olevansa tarpeellinen muille.

Painopiste 3, kavennamme hyvinvointieroja

- Huono-osaisuus indikaattorin mukaan Rovaniemi sijoittuu kokonaistuloksissa hieman maan keskiarvoa huonommalle tasolle. Kokonaistuloksissa olemme sijalla 73 kun keskiarvo on 100 ja paras sijoitus 293 (mukana olevien kuntien määrä).
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden työikäisten (25-64 -vuotiaat) ja kunnan yleisen pienituloisuusasteen kehitys on ollut n. kymmenen vuoden tarkastelujaksolla hienoisesti laskevaa. Kuitenkin viimeisimpien vuosien aikana lasku on pysähtynyt. Verrattuna koko maahan keskimäärin pienituloisuusaste on Rovaniemellä hieman korkeampi (2021 koko maa 13,2 -> Rovaniemi 14,4) ja toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden määrä matalampi (2022 koko maa 2,5% -> Rovaniemi 1,7%).

Painopiste 4 , edistämme terveellisiä elintapoja

- Huolestuttavaa on, että nuorten ja nuorten aikuisten ikäryhmässä ylipaino on kasvanut 2000 -luvun alusta n. 8,5%.
- Työikäisissä mielenterveysperustaisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrä on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana selkeästi ja nousua on ollut etenkin vuodesta 2016 lähtien. Alueellisesti vertailtaessa Rovaniemellä oli eniten mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita (esim. vuonna 2022 koko maa 31,2 -> Rovaniemi 44,3 /1 000 vastaavan ikäistä kohti)
- Sairauspäivärahaa saaneiden määrä on myös noussut viimeisen kolmen vuoden aikana rajusti. Kasvua kuitenkin selittää suoraan viimeisten vuosien ajalta koronapandemiasta maksetut tartuntatautipäivärahat, jotka sisältyvät tilastoon.

Lähteet

Tilastotiedot:

THL; Sotkanet ja TEAviisari, Tilastokeskus, Polstat, Kela, Eläketurvakeskus, Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys, Pohjoissuomen sosiaalialan osaamiskeskus (Poske), Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDU, Lapin hyvinvointialue, Kuntaliitto; Sähköinen hyvinvointikertomus, Diakonia ammattikorkeakoulu Diak, Rovaniemen ruoka-apuverkosto, Opetushallitus; Move! -mittaus, Lipas - tietokanta, Rovaniemen kaupunki.

Valtakunnallisten tilastotietojen osalta toukokuussa 2023 päivitetty tilastotiedot ja huomiot tilastoista on päivitetty raporttiin kesäkuussa kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston käsittelyn välillä.

Laadullinen aineisto, raportit ja kyselyt:

Rovaniemen kaupunki; varhaiskasvatuspalvelut, nuorisopalvelut, kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut, yhdyskuntatekniikka, työllisyyspalvelut, alueelliset palvelut ja elinkeinopalvelut.

Lapin hyvinvointialue; terveyspalvelut, sosiaalipalvelut

Järjestöverkosto:

Parasta Lapsille ry

Näkövammaisten liitto

Lapin Kilpi ry

PSSy:n Roin os. pohjoissuomen syöpäyhdistys ry, rovaniemien osasto

Lapin ensi- ja turvakoti ry

Kemijoen kulttuurituki ry

Napapiirin Suomalais-Saksalainen yhdistys ry

Sveitsin Ystävät Lapissa

kuvataideyhdistys maahiset ry

lapin kuvataideseura palas

Napapiirin Suomi-Espanja Seura ry

Irti Huumeista ry

Lapin Muistiyhdistys ry

Lapin Psoriasisyhdistys ry

Balanssi ry

Rovaniemen 4H-yhdistys

RoVaKa ry

Rovaniemen seurakunta

Aivoliiton Lapin AVH-yhdistys ry

Napapiirin hengitysyhdistys ry

Napapiirin Omaishoitajat ry

Neppari- Nepsyperheiden arki näkyväksi- hanke, eli ja

napapiirin omaishoitajat

Lapin Mielenterveysomaiset - FinFami ry

MIELI Rovaniemen Seudun Mielenterveys ry / Rovaniemen Neuvokas

Rovaniemen suomalais-ranskalainen yhdistys

Kuvat:

Kannen kuva Petri Uutela

s. 5 ylhäältä alas: Jouni Laaksomies, Petri Uutela,

Pée Annett

s.13 ylhäältä alas Risto Varis, Timo Lindholm

s. 18 Aarno torvinen, Jouni Porsanger

s. 24 ylhäältä alas Pekka Aho, Samu Rötökönen